

Наше Слowo

PIK LXVI № 49 (3356) WARSZAWA, 5 GRUDNIA 2021 ROKU
ЦІНА – зл. 5 zł (VAT = 8%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAINSKI UKRAINIAN WEEKLY
Інтернет-версія газети www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254

Гданському Ярмарку – 45!

19-20 листопада у Гданську
відбувся ювілейний 45-й Молодіжний
український фестиваль – Ярмарок
 («JarmaRock FEST»).

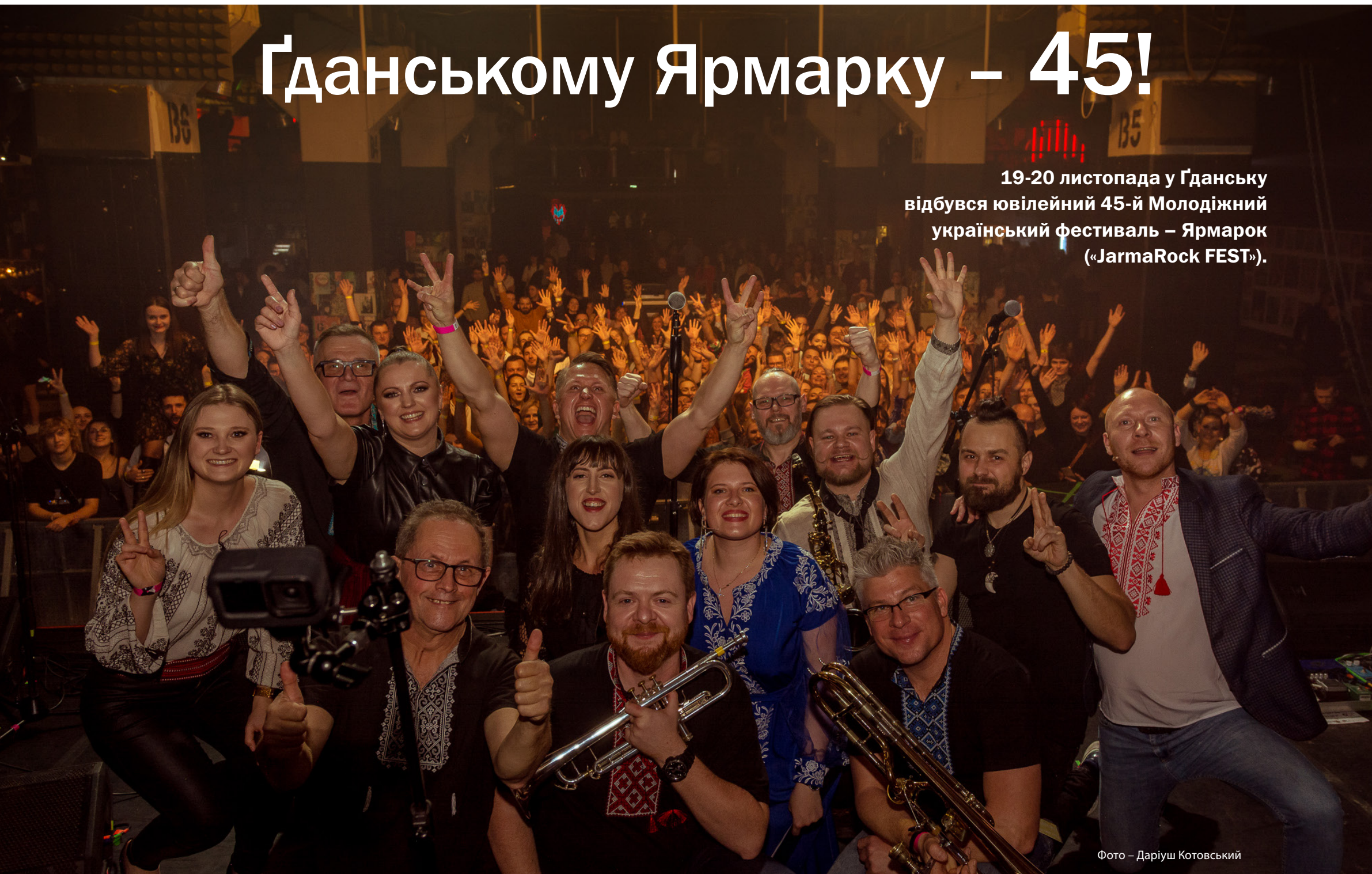

Фото – Даріуш Котовський

«Чи хочеш бути собою?»

Цьогорічний мотив події – «Вибір належить тобі». Плакат Ярмарку був символічним – дві пігулки: одна біло-сіра, інша – «одягнена» у вишиванку. «Чи хочеш бути собою, чи хочеш показати свою ідентичність?», – запитували організатори. І ведучі зі сцени, і учасники дискусій підкреслювали – українство може бути яскравим, цікавим, може збагачувати.

Під час виступів прозвучало багато фолкмотивів. В автентичному варіанті їх виконав гурт «Вернигора» («Wernyhoga») із Сянока. Вокалістка Дарія Косек розповіла про походження народних пісень, значна частина яких – бойківські та лемківські, а також про головні теми текстів та коли і ким вони були вперше записані. Деякі з них зібрав відомий етнограф і фольклорист Оскар Кольберг. Також українські етномелодії, але вже з елементами джазу, заграли «Тоґаґе». Цей гурт, до речі, записав саундтрек до відомого польського серіалу «Ватага». Солостка Марія Юрчишин-Кулик виконала та-

кож твори, що їх співала матір ікони попарту Енді Воргола (Варголи) – Юлія Варгола, яка, до речі, надихнула гурт на четвертий їхній диск «Мама Варгола».

Концертна програма Ярмарку традиційно тривала два дні. Виступали відомі українські гурти з Польщі. Хедлайнерами стали «The Ukrainian Folk», які, до слова, відзначали своє 30-ліття на сцені фестивалю. Також грали «ZEMLA», Віра Холодьон-Дуда, Ксеня Кисиличін з гуртом «nr90». Другого дня виступав DJ Ventyk. Спеціальним гостем події був мультиінструменталіст, творець лір і співак з України Гордій Старух.

Своє шоу представили театр «Навпаки» і «Друзі». Учасниці були вбрані у костюми, які підготувала відома лемківська дизайнерка Емілія Пиж. На закінчення свого перформансу артистки заспівали «Червону руту» в аранжуванні Патрика Вальчака.

«Близько 500 людей відвідали подію першого дня, і майже 700 – другого, – розповідає Єлизавета Кремінська, голова Поморського відділу

Об'єднання українців у Польщі, який є організатором заходу. Вона додає, що через пандемію коронавірусу було значно менше представників старшого покоління, які завжди активно приходять на концерти в п'ятницю і в суботу – окрім тих, що відбуваються дуже пізно вночі. Також було помітно небагато 30-40-літніх. Можливо, цього року прийшло не так багато цитатів з України. Натомість було чимало хлопців та дівчат, які навчаються в ліцях.

Труднощі цьогорічної події

«Це був доволі складний фестиваль. Не було зірки (хедлайнера – авт.) з України. Існувала небезпека, що гурт, який ми запросимо, не зможе приїхати через коронавірус. А це величезні кошти, ми би мали клопоти, якби так сталося», – розповідає Єлизавета Кремінська.

Вона зазначає, що лише в п'ятницю був запрошений спеціальний гість – Гордій Старух. «Він показав високий рівень», – додає організаторка.

У залі вже традиційно був розміщений артбокс – мистецький простір, де молоді мисткині, українки з Польщі та України, презентували свою творчість. Також гостею фестивалю була відома майстриня зі Львова Дарія Альошкіна, яка привезла свої нові витинанки.

Режисеркою Ярмарку стала Оксана Терещенко, їй асистувала Ніна Костів. До організації події долучилися близько 40 осіб. Технічними питаннями займався Петро Ярмола.

На одній зі стін гості могли побачити плакати Ярмарку від 2000 року і простежити, як змінювався їхній дизайн. Під час події також відбулася виставка фотографій, присвячена 65-літтю культурної діяльності українців у Гданську, зокрема заходам за останні 30 років, які проводило Об'єднання українців у Польщі.

Дискусійна панель

На другий день вже вп'яте відбувся «ФорумФест» на тему «Україні – 30! Ідеї-люди-зміни».

Молодь, із якої «будуть люди»

КАСЯ КОМАР-МАЦИНСЬКА,
культурознавчиня,
Перемишль

Єречі, які не міняються: запах кави у вчительській кімнаті, пронизливий вітер, який гуляє по білобірських полях, суворий погляд вусатого Шевченка з барельєфу у світлиці в гуртожитку. Але поза ними — змінилося дуже багато. Шкільні коридори стали немовби ширшими, хоча, може, це лише оптичний ефект білих стін та яскравого світла нових ламп. У класах немає вже сліду від старих телевізорів та відеоплеєрів, на яких ми під час перерв дивилися старі записи танців «Вірського». Замість них стоять мультимедійні дошки, комп'ютери та прожектори, якими, мабуть, я і зараз не зуміла би правильно користуватися. Наш рідний інтернат — теж зовсім інший. Стіни, підлоги, обладнання залів, навіть харчування змінилося. Пригадую, що ми у школі весь час почувалися голодними, хлопці неодноразово здійснювали нічні крадіжки з кухонних холодильників. Зараз (і це справді звучить як сон!) учні можуть їсти досхочу та за бажанням докладати собі харчі зі «шведського столу». Від першого кроку відчувається, що, як і колись, господині та господарі цього місця піклуються про нього, як про власну домівку, та використовують задля цього усі доступні ресурси. Це безсумнівний привід завжди повертатися сюди з приємністю.

Це не була ностальгічна поїздка, хоча з попередніх речень могло так здатися. Я приїхала до Білого Бору, щоби провести креативні майстер-класи для молоді з елементами театральної гри в межах проєкту «Все, що грає у нас в душі». Його реалізував білобірський гурток Об'єднання українців у Польщі та ліцеї ім. Тараса Шевченка у партнерстві з художніми колективами, які діють при Народному домі та «шашкевичівці». Утім, якщо чесно, мету свого приїзду я мусила собі постійно нагадувати, оскільки всі довкола у середньому щогодини розпитували, чи я не зголодніла

і не хотіла би щось (знову) перекусити. «Пам'ятай, це теплесенький Білий Бір», — говорить на прощання тітка Маруся після довгих і емоційних розмов, які ми вели до пізньої ночі за їхнім із вуйком Андрієм гостинним столом, п'ючи зелений чай та смачно вечеряючи. Лише зараз я з посмішкою на лиці згадую, як сімнадцять років тому отримала від неї, легендарної професорки Марії Мандрик-Філь, свою першу оцінку за твір з української мови. Це було тверде «3» з коментарем: «Є шанс, що будуть з тебе люди».

Уже довший час я цілеспрямовано і вповні усвідомлено обираю «малі центри світу», де силою обставин все будеться за простішою схемою, де ти стикаєшся із обмеженою кількістю подразників та відчуваєш іще залишки духу первісної спільноти. Це відчуття посилили відвідини Сейнів (про які я вже писала у «Нашому слові») та особливе повернення до Білого Бору — містечка, де я навчалася у середній школі і яке мало для мене ключовий вплив у формуванні української складової ідентичності. Я усвідомлюю, що, захоплена чистотою та прозорістю «провінції», репрезентую меншу частину суспільства. Тому й тишуся, що приїзд до Білого Бору не обмежився лише поверненням до спогадів, але і став передусім джерелом нового, прекрасного досвіду та небачених досі перспектив. Тим більше, що важливою для цього виявилася зустріч із молодими людьми — нинішніми учнями білобірського ліцею.

Серед тренерів і тренерок з неформальних методів навчання популярною є гра «Історія імені». Вона може стати дуже добрим «криголамом» для групи, учасники якої лише знайомляться між собою, або ж у ситуаціях, коли до гурту приходить нова людина. Вправа полягає у тому, щоби кожен розповів, чому має таке, а не інше ім'я, що воно для нього означає, і головне — як хоче, щоби до нього зверталися. Можна ставити і додаткові питання — звідки хто приїхав, чому люди беруть участь у майстер-класах, який мають настрій тощо. Усе це дозволяє познайомитися між собою, показує друзів у зовсім новому світлі, але також — дає можливість тренерам швидко запам'ятати імена учасниць та учасників. Дуже важливо також з по-

вагою ставитися до бажання людей називати їх певним чином і не намагатися підлаштовувати їхні імена під свій світогляд. Наприклад, якщо хтось хоче бути Катюшею, ми не називаємо цю дівчину Катрусєю. Відповідно, Макс є Максом, не Максимом, Маша — Машею (не Марійкою), а Джон — Джоном (не Іваном). Це — один із головних принципів інклюзивної мови, яка дає кожному право бути суб'єктом комунікації. Так люди стають відкритішими одне до одного, більше довіряють іншим учасникам, це дає можливість дізнатися щось нове про співрозмовників.

Білий Бір десятиліттями був важливим центром для українців у Польщі. Утім, тепер у цьому одному місці зустрічається чи не вся Україна.

Учениці й учні приїхали сюди з Харкова, Полтави, Миколаєва, Кривого Рогу, Коломиї, Рівного, Вінниці, Хмельницького. Усі — зі своїм природним позитивом, неприхованою емоційністю, почуттям гумору, кмітливостю, відкритою та активною позицією, зрештою — зі щирими іскрами в очах. Вони відкривають мені і всім охочим справжню Україну.

І хоча ми з ними виростили у зовсім різних часах та контекстах, дивилися різні мультфільми та серіали, читали не одну й ту саму літературу, а зараз навіть говоримо інакшими діалектами української мови — у всіх у свідомстві про освіту буде штамп однієї і тієї ж виняткової школи, яку кожен із нас вирішив творити. І це вже завжди буде наш спільний досвід.

Я усвідомлюю, що у білобірському ліцеї змінився не тільки колір стін та обладнання залів. Установа стала потрібна зовсім іншій цільовій групі. Цей перехід відбувався плавно, але відносно швидко, протягом одного покоління. За моїх часів діти з українськими паспортами у школі були рідкістю. Сьогодні тут лише шестеро учнів мають польське громадянство. Як наголошує директорка Дорота Джевецька (моя колишня вчителька польської мови) — якби не добра воля контрольного органу, себто маршалковського управління

Західнопоморського воєводства, який виділяє учням додаткові кошти на вивчення української літератури, цієї школи вже би не було. І хоча це, безперечно, провина польської держави, яка не намагається врегулювати своє законодавство відповідно до викликів і потреб міграції, у відсутності учнів із Польщі відчувається кардинальна зміна системи цінностей представників нацменшини. Демографія, переїзди до великих міст, розмиття української ідентичності — усе це спричиняє, що відправити дитину до української установи з гуртожитком для більшості з нас (дуже часто випускників — такої школи!) стало цілковитою абстракцією.

«Це вже не наша школа. Там сама Україна», — це речення викликає в мене дуже емоційну реакцію. І хоча на рівні фактів воно не суперечить правді, на рівні інтерпретації та оцінки є для мене абсолютно неприйнятним. Так, тут сама Україна — така, яка вона є. Справжня. З усім прекрасним, з усім, що потребує змін, з усіма своїми прагненнями, захопленнями і розчаруваннями. Мабуть, хтось із нас також може бути нею розчарований, бо з міфічною «країною вишневих садків» вона має небагато спільного. Але закритість до світу іншого — це не проблема іншого. Це клопіт людей, які закриваються, чого б вони цим не намагалися приховати. Якщо чесно — як на мене, це їхня велика втрата. Так, тут сама Україна. Без нас — за нашим власним бажанням.

Кожна школа — це виклик і шанси. Ми можемо відповідати на виклики, використовувати шанси або ні. Я перебуваю під величезним враженням від того, як цілеспрямовано, відповідально і відважно робить це Білий Бір, місцева громада та передусім — наш ліцей. Він допомагає інтегруватися у польське суспільство українцям, які зробили власний вибір і хочуть залишатися собою. Я не люблю використовувати слово «гордість», особливо у контексті приналежності чи ідентичності — вважаю, що через часте вживання воно втратило свою цінність. Утім, я надзвичайно горда за своїх колишніх учителів, які, попри зміни, добре з усім справляються. Пишаюся також молодшими друзями — вони щирі та справжні. Я помічаю у них багато схожого на себе і своїх друзів, коли ми були в їхньому віці. І врешті-решт — я пишаюся тим, що можу бути частиною історії цього виняткового і прогресивного «малого центру світу». ■

Продовження з 1 сторінки

Спершу молоді українські лідерки з Польщі ділилися своїм досвідом та викликами, що перед ними стоять. Це були Іванна Килюшик з фонду «Наш вибір», Леся Шикірява з «Польського міграційного форуму», Ксеня Онишканич-Пшибила з гурту «Ослав'яни» та Катерина Ковальська-Кремінська з Об'єднання лемків. Подію модерувала організаторка «ФорумФесту» Кася Комар-Мацинська.

Друга панель була присвячена Об'єднанню українців у Польщі та тому, що організація може запропонувати молоді. Ця розмова відбулася онлайн. Очільник Об'єднання Мирослав Скірка розповідав про своє бачення залучення молодих людей та можливості, які вони можуть отримати. Подію модерував голова Перемиського відділу організації Ігор Горків.

Під час третьої панелі «Вони відкривають країну! Якісні зміни у культурному і громадському просторі в Україні» гостями були Богдан Логвиненко

(проєкт «Ukraineg»), Роман Стрехалюк та Христина Дубницька з ГО «Вирій».

Нові гості. Коментар від авторки

Ярмарок — це найбільша українська музично-театральна подія в Польщі. Вже давно вона стала приваблювати не лише переселенців із акції «Вісла» та їхніх нащадків. Останніми роками на ній з'являється дедалі більше мігрантів з України. Традиційно це і хедлайнери концертів (щоправда, не цьогоріч), і музиканти, волонтери та глядачі.

«Про Ярмарок дізналася моя донька, яка має друзів з української спільноти у Польщі. У серпні їздила вона до Перемишля (ідеться про п'ятиденний курс молодих активісток і активістів із середовищ меншини і мігрантів, який пройшов з 9 по 13 серпня у Народному домі в Перемишлі у межах проєкту КОММ, — авт.), розповіла мені про цей фестиваль, і зараз вона теж тут. Мені все дуже подобається, я й не уявляю, що є така подія. Так співпало, що я приїхав до Гданська на іспит із польської мови і вирішив

прийти сюди подивитися», — розповідає Юрій Кудін із Києва, який вже п'ять років проживає з сім'єю у Кракові. Він додає, що дуже цікавим виявився «ФорумФест», на якому він дізнався про організацію «Вирій». «Була також розповідь про проєкт “Ukraineg”, тепер хочу почитати про них більше», — зазначає він і підсумовує, що наступного року планує приїхати сюди знову, з дружиною.

Упродовж останніх п'яти років, відколи працюю в редакції «Нашого слова», я не пропустила жодного Ярмарку. Ця подія справді цікава, завжди відбувається на високому музичному та організаційному рівнях. Відчувається, що ті, хто творять цей фестиваль, — молоді духом. Вони не обмежуються традиційною концертною програмою, а докладають величезних зусиль, аби запропонувати щось нове, розвивають різні напрями: театральний, мистецький, додають інтелектуальну дискусійну складову. Це захід, який об'єднує людей різного віку з усієї Польщі.

Саме через те, що я так симпатизую цьому фестивалю, хочу сказати і про

свої очікування. Відчувається, що тут є простір для майбутнього — варто активніше популяризувати Ярмарок серед мігрантів. Здається, цей потенціал ще не використали повністю. Я неодноразово спілкувалася з глядачами з України, і щоразу ті, хто потрапляє сюди вперше, позитивно вражені.

Відчувається також, що ці нові гості потребують більше інформації і про українську меншину. Ще один дуже важливий момент — інтеграція цієї нової групи. Добре помітно, що той, хто приїздить на Ярмарок у колі друзів, — танцює, спілкується у своєму невеликому товаристві. Натомість мігранти, які приходять одні або ж меншими групами, почуваються трохи «не у своїй тарілці», ніби потрапили на свято, де «всі всіх знають», але вони тут трохи чужі. Здається, варто подумати про інтеграцію цих нових гостей — якщо і справді українська громада в Польщі для них відкрита і хоче бачити їх частіше. ■

Христина ЗАНИК

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

«Як я си засьпівам....»

4 грудня у Центрі культури ім. Богдана-Ігоря Анто-нича у Горлицях відбудуться майстер-класи з білого співу «Як я си засьпівам....». Їх проведе Вітольд Козловський — тренер із 25-річним досвідом. Його учні є лауреатами конкурсів і фестивалів, а також керівниками музичних колективів та викладачами співу. Вітольд Козловський — співзасновник ансамблю «OVO», що виконує багатоголосні слов'янські пісні, та фонду культури та освіти «OVO».

Участь у майстер-класах безкоштовна, проте кількість учасників обмежена. Записатися на подію можна за адресою: lemkounion@poczta.onet.pl.

Початок майстер-класів — о 13:00 (pl. Dworzysko 5).

«Вечір на Катерини» у Варшаві

4 грудня розважальна вокальна студія «Мальва», гурт «Мальва Банд» та українська майстриня соломоплетіння Анна Дейнега з Волині запрошують до Варшави на подію «Вечір на Катерини».

«Ми разом будемо брати участь у майстер-класі з соломоплетіння «Виготовлення дідуха», відтворювати давні звичаї і традиції нашого народу», — розповідають організатори. У межах події відбудеться також концерт українських пісень у виконанні Єлизавети Коструб та гурту «Мальва Банд». Всі охочі зможуть і самі спробувати свої сили під час караоке.

«Вечір на Катерини» відбудеться у варшавському українському ресторані «У сестер» (ul. Złota 63A). Початок 18:00. Участь у майстер-класі коштує 25 zł (матеріали для виготовлення дідуха).

XVIII Дні національних меншин у Гданську

27-28 листопада у Гданську вже у 18-й раз відбулися Дні національних меншин «Гданські біографії». У програмі концерту, який пройшов у театрі «Мініатюра», були виступи виконавців, які репрезентують білоруську, литовську та українську громади. Глядачі побачили також кабаре у виконанні акторів Єврейського театру у Варшаві.

Українців, а саме Поморський відділ ОУП, на заході представляв ансамбль «Міхалове» («Michalove»). Це сімейне тріо, яке створює власні обробки народних пісень — переважно з України, а також із Польщі та країн Балкан. Гурт походить з Міхалова, села у Слупському повіті. Під час виступу колектив знайомив глядачів зі світом традиційної народної пісні. У своєму репертуарі він має весняні, жнивні, весільні, любовні твори, а також колядки й колискові. У листопаді 2019 року тріо здобуло першу премію на XXIX Міжнародному фестивалі народної музики «Mikołajki Folkowe» у Любліні.

Важливою подією цьогорічних «Гданських біографій» були також дебати представників національних меншин під назвою «Хто ми сьогодні». Українську громаду на ньому представляла голова Поморського відділу ОУП Єлизавета Кремінська. Дискусію модерувала журналістка Анна Собецька, авторка книги «Калейдоскоп. Зустрічі з національними меншинами».

Слід додати, що з нагоди цьогорічних «Біографій» вийшла друком книжка Агнешки Кохановської «Як ми тут опинилися» («Jak się tu znaleźliśmy»). Вона містить розповіді дітей та молоді — представників національних меншин. Їхні історії про те, як так сталося, що вони зараз є мешканцями Гданська, часто дуже складні, навіть драматичні. Актори театру «Мініатюра» підготували перформативне читання за мотивами цієї книги, яке відбулося 26 листопада.

Відзначення Дня гідності та свободи

21 листопада Україна вшановувала День гідності та свободи. У цей час із інтервалом у дев'ять років розпочалися два наймасовіші протести в сучасній Україні: у 2004 році — Помаранчева революція, у 2013-му — Революція гідності.

Після перемоги Помаранчевої революції в листопаді 2005 року президент України Віктор Ющенко запровадив державне свято — День свободи 22 листопада, яке скасував у грудні 2011 року Віктор Янукович. А після Революції гідності 2014 року президент Петро Порошенко підписав указ, згідно з яким 21 листопада відзначається як День гідності та свободи. Це свято встановили «з метою збереження та донесення до

сучасного та майбутнього поколінь інформації про доленосні події в Україні початку ХХІ століття, утвердження ідеалів свободи й демократії, а також віддання шани патріотизму та мужності громадян, які восени 2004-го й у листопаді 2013-го — лютому 2014 року стали на захист демократичних цінностей, прав та свобод людини і громадянина, національних інтересів нашої держави та її європейського вибору».

Фото з фейсбук-сторінки школи у Білому Борі

Пам'ять про всіх тих, хто боровся за європейські цінності та вільне майбутнє України, вшанувала також громада у Польщі. У Варшаві біля пам'ятної дошки Борцям за європейську Україну у посольстві дипломати запалили лампадки. У Гданську відбулося богослужіння в Українській греко-католицькій церкві св. Варфоломея та Покрови Пресвятої Богородиці. Такі ж заходи пройшли у церкві Воздвиження Чесного Хреста у Кракові та греко-католицькому храмі у Любліні. Пам'ять героїв Небесної сотні вшанували учні І Загальноосвітнього ліцею імені Тараса Шевченка у Білому Борі (на фото). Зокрема, там пройшов урок, присвячений Революції гідності.

Присєднаймося до створення Національного музею Революції гідності

▲ Українці з Варшави у січні 2014 року, під час збору одягу для протестувальників на Майдані

В Україні триває процес створення і будівництва Національного музею Революції гідності. Він має стати знаковим місцем, що зберігає пам'ять про події не лише 2013-2014 років, а й про всі українські Майдани. Це має бути інституція, де збиратимуть інформацію про громадянські протести, зокрема там зберігатиметься фото- та відеоархів.

Музей започаткувала громадська ініціатива «Музей Майдану/Музей Свободи». Її учасники працювали над концепцією майбутньої установи, збирали експонати та свідчення, забезпечували зберігання, дослідження та популяризацію об'єктів, предметів і місць, пов'язаних із Революцією гідності. Зараз вони звертаються про допомогу у створенні музею до українців закордоном.

«Історія боротьби буде неповною, якщо ми не розповімо про потужну підтримку міжнародної спільноти та насамперед — про солідарність українців з усього світу. Закордонні акції підтримки Євромайдану в десятках країн, фінансова та організаційна допомога, активна і дієва інформаційна робота — це вклад у перемогу Майдану тисяч людей за межами України», — ідеться у повідомленні, яке опублікувало Посольство України у Варшаві.

Національний музей Революції гідності закликає усіх, хто брав участь та надавав підтримку Євромайданам закордоном та в самій Україні, передавати для архіву світлини, відео, плакати, оригінальні артефакти, ділитися досвідом або роздумами про протести 2013-2014 років.

Нагадаємо, що представники української меншини у Польщі не лише їздили на Майдан, а й організовували збори грошей, одягу та харчів, доставляючи

допомогу до Києва. Писали також офіційні заяви до Верховної Ради, зокрема від голів відділів Об'єднання українців у Польщі.

Цінною є також інформація та документальні матеріали про Помаранчеву революцію. Усі їх використовують у майбутніх експозиціях, виставках, освітніх та інформаційних програмах, вони стануть джерелом досліджень для науковців.

Матеріали просять надсилати за адресою: aidanmuseum@gmail.com.

Більше про музей читайте на його сайті (maidan-museum.org) або фейсбук-сторінці (Національний музей Революції Гідності • Maidan Museum).

Українку номінували на вроцлавську мистецьку нагороду

Цьогоріч журі конкурсу вроцлавської редакції «Gazeta Wyborcza» під назвою «Warto 2021» у категорії художнього мистецтва номінувало шістьох людей, а також присудило одну почесну відзнаку без подальшої участі в конкурсі. Як повідомляє видання, щорічно культурну нагороду «Warto» дають молодим художникам, творцям найцікавіших мистецьких подій минулого року. Грошову премію в розмірі 10 тисяч злотих та статуетку Маріуша Хжостека надає журі, до складу якого входять визнані художники, критики, науковці та журналісти. Серед цьогорічних номінантів є українська мисткиня Вікторія Тофан.

Фото з фейсбук-сторінки Вікторії Тофан

Вона народилась у 1993 році в Дніпропетровську в Україні (зараз Дніпро). Закінчила Академію художніх мистецтв у Вроцлаві. У своїх роботах Вікторія використовує техніку абстрактного живопису та вишивки. Художниця викладає малювання у Відкритій студії в Надодже (Nadodrze, район Вроцлава). Свою дипломну роботу презентувала в межах індивідуальної виставки «Zwykłe Uniqe» (Студія BWA, Вроцлав) та на колективних подіях: «Mikstury Kultury» (Національний музичний форум, Вроцлав), 11. Triennale małych form malarskich (художня галерея «Wozownia», Топунь), «Love Letters» («Almanac Projects», Лондон), «Nagi Nerw. Studio Mistrzynie: Rajkowska» (галерея «BWA», Вроцлав) та під час 19-го мистецького конкурсу «SURVIVAL» у Вроцлаві. Інтерес Вікторії до культури нечуючих людей та мови жестів спонукав її до створення артпроектів «Відчуй тишу» та «Відчуй почуття». Також художниця опрацювала сценарії для екскурсій по виставках «BWA». Українка займається пошуком мови, яка би реагувала на глибоке відчуття відчуженості. Робота з людьми із вадами слуху стала основою для створення оригінального алфавіту. Це територія її приватної батьківщини, нова приналежність — так пояснює Вікторія свої проекти.

Серед цьогорічних номінантів також є троє художників із Польщі та одна мисткиня з Білорусі.

Українець знайшов гроші і віддав їх у поліцію

У місті Свіноуйсьце українець знайшов 5 тисяч злотих. Чоловік відніс гроші правоохоронцям. «Це — поведінка, гідна наслідування», — так описали на сайті міської поліції вчинок громадянина України.

Сталося це біля міського банкомату. Там чоловік побачив повідомлення: «Отримайте вашу готівку». Апарат видав 5 тисяч злотих. Українець забрав кошти та відніс їх у відділок міської поліції у Свіноуйсьці. Як читаємо у повідомленні, через кільканадцять годин до відділку зателефонувала жінка і попросила про допомогу. Вона пояснила, що її чоловік зняв 5 тисяч злотих, але забрати їх забув. «Відтак, завдяки чесності українця гроші дісталися законному власнику», — підсумували на сайті поліції.

Опрацював на основі повідомлень **Павло ЛОЗА**
Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

ПОДІЇ

Як стати цікавішими для учнів

«Світанок» і «Наше слово» мають бути корисними у процесі вивчення української мови – так вважають учасники онлайн-конференції, присвяченої цим виданням. Захід 15 листопада організувала вчителька-методистка та директорка української школи в Бартошицях Любомира Тхір.

У зустрічі взяло участь близько 50 людей – вчителі української мови, голова Об'єднання українців у Польщі Мирослав Скірка та головна редакторка «Нашого слова» Христина Заник. На жаль, відповідальна редакторка «Світанку» Катерина Сень не змогла бути присутньою на заході.

«Тісну співпрацю з пунктами навчання та вчителями мусимо зробити пріоритетом довгострокової стратегії нашого буття у Польщі», – відзначив Мирослав Скірка. Треба забезпечити достатнє фінансування освіти дітей; утім, без допомоги і участі педагогів це майже неможливо. Зараз треба подумати над тим, як ці ідеї перевести у практичну площину. Водночас голова ОУП зауважив, що, крім зошитів «Подорож Україною», в Польщі немає нових видань для вивчення української мови. А після перемовин із польським Міністерством освіти стало зрозуміло, що радикальних змін у цій сфері не буде. Тому важлива функція зберігається за «Світанком», який можна використовувати як допоміжний освітній матеріал. До цього заохочувала Любомира Тхір, яка рекомендувала вчителям вказувати на саме таку роль видання у переговорах з директорами шкіл щодо оформлення передплати на цей додаток до «Нашого слова».

Педагоги не мають сумнівів, що журнал корисний і потрібний. Хоча вони переконані, що варто було би ввести певні корективи. Вчителька Дану-

та Кишеня-Гнатюк підкреслила, що вони з учнями завжди чекають на новий «Світанок», але мають враження, що інколи теми, про які там пишуть, не дуже актуальні. До того ж, у виданні часто пропонується дуже складна і рідко вживана термінологія. «Зміст повинен бути кориснішим у процесі навчання. Варто подавати простішу лексику, яку використовують у крамниці чи на вокзалі», – пояснила Данута Кишеня-Гнатюк. Схожі зауваження висловила і Любомира Тхір: на її думку, діти спочатку мають познайомитися зі словами для щоденного спілкування, і лише потім можуть розширювати лексику та тематику.

Директорка переконана також, що цікаві і корисні матеріали кількарічної давнини можна повторювати, оскільки зараз читають «Світанок» вже наступні покоління. Любомира Тхір вважає, що у виданні повинні бути матеріали про мовні помилки, цікавинки, що стосуються математики або інших предметів. Варто також друкувати більше коротких статей і фотографій. У цих текстах учні чи вчителі самі розповідають про події в окремих пунктах та школах.

Педагогиня Надія Ортинська, яка збирає номери «Світанку» від 90-х років, підтверджує, що у минулому з'являлося багато матеріалів, які можна використовувати і зараз. Натомість сьогоднішні видання містять непрості завдання, які вимагають зосередження

від самого вчителя – що вже казати про учнів. «Ці тексти, може, і легкі для дітей з України, але у Польщі треба постійно пам'ятати, що учні набагато рідше чують українську мову на щодень», – відзначила Надія Ортинська. Вчителька зауважила також, що колись у журналі публікували прізвища тих, хто розв'язував кросворди чи загадки. На її думку, це заохочує учнів до праці. Так само, як коли їхні малюнки стають обкладинками номерів.

Ще одна учасниця дискусії, освітянка Мирослава Ганаско, заявила, що діти не хочуть довго чекати на результати своєї роботи, тому добре було би, аби «Світанок» виходив раз на місяць. Навіть якщо це означатиме зменшення кількості сторінок. «Зараз я не можу запланувати використання видання на заняттях, бо не знаю, що буде в наступному номері. До того ж, складається враження, що дібрані теми там випадкові. А варто було би враховувати календар церковних і державних свят, обряди чи пори року», – відзначила Мирослава Ганаско. Вона переконана, що корисно було би давати чорно-білі сторінки, які діти могли би розмальовувати, креслити на них, клеїти тощо. Вчителька сама зробила щомісячний зошит вправ «Моя казка», з яким працює на уроках. Видання доступне на сайті osvita.org.pl.

Термінологія, подана англійською та українською, рецензії, погляди та коментарі, написані молоддю, фрагменти популярних книжок в українському перекладі (наприклад, серія «Гаррі Поттер» чи «Маленький Принц») – це наступні ідеї того, як зробити «Світанок» привабливим. У дискусії прозвучала також пропозиція щодо утворення «громадської» редколегії, до якої входили би вчителі, учні та громадські лідери. Проте, як зауважив Мирослав Скірка, все це можна зробити передусім при ак-

тивній співпраці педагогів, які будуть мобілізувати молодь.

Виникла також ідея виділення у «Нашому слові» сторінки для молоді. Усі пропозиції підтримала головна редакторка тижневика Христина Заник. Вона підтвердила, що вчителі становлять рушійну силу громади, а «Світанок» і «Наше слово» можна використовувати під час навчання. «У тижневику є багато текстів про літературу, кіно, ми публікуємо інтерв'ю з письменниками. Можемо вести мовну рубрику про типові помилки та правопис», – зазначила Христина Заник. На думку редакторки, особливо корисною могла би бути онлайн-версія газети, хоча зараз немає коштів на її розвиток. Проте це, по суті, єдиний спосіб донести матеріали видання молодшому і середньому поколінню, оскільки, згідно з багатьма дослідженнями, ці люди отримують інформацію передусім з інтернету. Редакторка заохочувала вчителів надсилати власні та учнівські матеріали для публікації в обох виданнях. ■

Григорій СПОДАРИК

ІНТЕРВ'Ю

Україна та Польща – це багато нереалізованих можливостей

Останнім часом онлайн-видання «Європейська правда» досить часто пише про Польщу. Ми поспілкувалися з його головним редактором Юрієм Панченком.

Що ви думаєте про ситуацію на кордоні з Білоруссю?

Передусім треба чітко усвідомлювати: будь-який варіант розвитку подій для Польщі буде поганим. Адже вона не може офіційно відмовити людям у наданні притулку – це порушення європейських конвенцій. І, власне, на це і розраховував Лукашенко. Він намагається диктувати Європі свої умови. Бо насувається зима – люди, які перебувають у лісах, будуть мерзнути і, на жаль, будуть жертви.

А яку роль у питанні з біженцями відіграє Україна? Чи може вона якось вплинути на ситуацію?

Лукашенко може спробувати пустити частину мігрантів через Україну, і вона має бути до цього готова. Але зараз наша держава «спокійно реагує на ситуацію» через торгівельні відносини із Білоруссю, які є вигідними і розривати які влада не хоче.

Прокоментуйте, будь ласка, теперішній стан політичних відносин України та Польщі.

Польща завжди була адвокатом України в ЄС. Це основний лобіст українських інтересів в Європі. Характеризувати ці відносини досить важко. Наразі вони заморожені. За останні 4-5 років в дипломатичній площині між цими дер-

жавамі нічого не відбулося. Спочатку було розчарування президентом Петра Порошенка, і всі чекали історично свідомого та далекоглядного політика. Зеленський наче подавав такі надії, але, на жаль, показав повне нерозуміння ситуації. В апараті українського очільника досі вважають, що «як Донбас любить Росію, так Галичина любить Польщу».

Поляки мають дуже багато претензій до українців. Проте вони чітко розуміють, що «Бандера Бандерою, але Путін – це ще гірше».

Але чи не стали відносини між двома країнами кращими чи «теплішими» останнім часом?

Давайте оперувати фактами: чинний прем'єр Польщі жодного разу не

відвідав Київ, так само, як і український прем'єр – Варшаву. Пару офіційних візитів дипломатів можна назвати швидше формальною ввічливістю, ніж реальною співпрацею двох сусідніх країн.

Чому?

Для польської влади відносини з Україною токсичні, бо досі не вирішені безпекові питання. Окрім цього, існують ще теми вантажних перевезень, дозволи на які Польща так і не надала. Скажу так: ці дві країни – це багато нереалізованих можливостей.

При всьому цьому статистика говорить про те, що українців у Польщі щороку стає все більше.

Все досить просто: вона залишається найдоступнішим з усіх європейських країн ринком праці. І думаю, найближчими роками так і буде.

Теперішня політико-економічна ситуація в Україні не викличе нову хвилю міграції?

Думаю, що суттєвого сплеску – такого, як, приміром у 2014-2017 роках – не буде. Більшість тих, хто хотів, уже виїхали. Але якщо економічна криза в Україні посилиться, можливо, навесні наступного року може бути міграційна активність. Але знову-таки: на це впли-

ває дуже багато факторів, які спрогнозувати зараз дуже важко.

Ви досить часто буваєте в Польщі і спілкуєтеся тут із українцями. Як ви оцінюєте ставлення поляків до цієї громади?

По-перше, давайте поговоримо про визначення. У Польщі є українська меншина, трудові мігранти, біженці та сезонні працівники. У кожній категорії цих людей – різні цілі і завдання. Хтось тут народився і виріс, але вважає себе українцем, бо має українське коріння, а хтось приїхав на декілька місяців чи пару років, аби заробити грошей і повернутися на Батьківщину.

Я здебільшого спілкуюся з українською меншиною в Польщі. Саме ці люди переймаються розвитком і підтримкою української культури, організацією та проведенням наукових і культурних заходів. І не тому, що вони більш патріоти, ніж решта, просто трудові мігранти, працюючи по 10-12 годин на добу, не мають для цього ані сил, ані часу.

Що ж до ставлення поляків до українців – думаю, що воно різне і дуже індивідуальне. Останнім часом польський уряд ухвалює досить багато законів, які мають спростити та полегшити життя і роботу мігрантів у Польщі. Навряд чи це говорить про добре ставлення до українців – ринку праці просто не вистачає рук. Та все ж таки я переконаний, що поляки загалом позитивно налаштовані до українців.

Яна ДОВГАНЬ

Фото з фейсбук-сторінки героя статті

УКРАЇНА

Зеленський на стежці війни з Ахметовим

26 листопада Володимир Зеленський провів пресмарафон «30 запитань президенту». Під час нього він говорив із журналістами, зокрема, про операцію з «вагнерівцями», очільника Офісу президента Андрія Єрмака та колишнього голову Головного управління розвідки Міністерства оборони Василя Бурбу, а також про військове напруження з боку Росії.

Різким, на грані фолу було спілкування з кількома журналістами. Так, Зеленський звинуватив головного редактора «Цензор.нет» Юрія Бутусова, що його публікація про удар українського дрону Bayraktar на Донбасі призвела до вогню у відповідь противника і загибелі людей (через два дні Державне бюро розслідувань відкрило провадження, Бутусов вважає це помстою президента). Савіку Шустеру президент закинув, що завдяки його телепрограмі на каналі «Україна» розхитується ситуація всередині країни. Почув у свій бік звинувачення і журналіст «Української правди» Михайло Ткач, що опублікував напередодні відеорозслідування, як Зеленський та Єрмак святкували 50-річчя останнього у державній резиденції в Гуті Івано-Франківської області, куди президент літав вертольотами Міністерства надзвичайних ситуацій.

Державний переворот та Рінат Ахметов

Чи не найголоснішою темою пресконференції стала заява президента про викриття державного перевороту, до якого нібито причетний один з українських олігархів Рінат Ахметов. За словами Зеленського, заколот мав відбутися 1-2 грудня. «Я не маю права ділитися інформацією поки що. Але у нас є не лише агентурна, а й звукова інформація, де представники України з представниками Росії обговорюють, що за гроші Ахметова готується переворот. Кажуть, що суспільство готове. Це його, Ріната Леонідовича, велика помилка — не можна воювати проти свого народу. Я дуже спокійний, я його запрошую на Банкову або до відповідних органів послухати цю інформацію. Переворот, щоб прибрати чинного президента? Я не Янукович, багаті нікуди не буду. І не Порошенко, лізти на бульдозер теж не буду. Працюватиму як працював. Ахметова втягують у війну. Але я не вірю, що він зробить цю фатальну помилку», — сказав президент.

Рінат Ахметов, який, до речі, досить рідко спілкується з журналістами, відреагував миттєво — у своїй заяві заперечив будь-яку причетність до «перевороту». «Інформація, оприлюднена Володимиром Зеленським про нібито втягування мене в якийсь держпереворот, є суцільною брехнею. Мене обурює поширення цієї брехні, незалежно від того, якими мотивами керується президент. Моя позиція була і буде однозначною — незалежна демократична та цілісна Україна з Кримом та моїм рідним Донбасом. Мої дії це підтверджують. Як громадянин України, найбільший інвестор, платник податків і роботодавець країни і далі захищатиму вільну Україну, вільну економіку, демократію та свободу слова», — заявив Рінат Ахметов. І багатозначно додав: «І зроблю все від себе залежне, аби авторитаризму та цензури в Україні не було».

Новина миттєво потрапила до заголовків світових медіа, інформацію прокоментував навіть президент США Джо Байден, який заявив, що його хвилює ця ситуація. Це також налякало інвесторів, і курс еврооблігацій ДТЕК Енерго (компанія Ахметова) обвалився того ж дня на 11,6%.

Фото з сайту president.gov.ua

Ліс рубають — тріски летять. «Постраждав не Ахметов, — коментує інвестиційний банкір Сергій Фурса. — Постраждала інвестиційна привабливість України. А Ахметов, до речі, отримав можливість дешево відкупити свої борги. Якщо він раптом мав таке бажання. Отака боротьба з олігархами по-українськи. Зараз і так Путін своїм божевіллям ускладнює для будь-якої компанії з України і навіть уряду залучення грошей на зовнішніх ринках. Так ми вирішили допомогти йому. Чи чекають інвестори та кредитори від України боротьби з олігархами? Звісно, чекають. Тільки не в такій сюрреалістичній формі. Ба, більше, Захід прямо показує, які олігархи є токсичними. Але Коломойський і Фірташ почуваються чудово».

Конфлікт Зеленський-Ахметов

Заява президента виглядає досить дивно, бо якщо загроза перевороту дійсно існує — то чому він так вільно про це каже в телеєфірі та спокійно звертається до можливого винуватця. Ахметова вже мали би допитувати відповідні служби, чи не правда? Якщо ж це мало ймовірна інформація, то навіщо збурювати суспільство, інвесторів і закордонних партнерів?

▲ Рінат Ахметов

Відповідь проста — це війна між Зеленським і Ахметовим. Вона триває, зокрема, в енергетичному секторі, а медійний шум — тільки верхівка айсбергу.

Представники президентської партії «Слуга народу» нещодавно вирішили ігнорувати телеканали Ріната Ахметова «Україна-24» та «Україна» і не ходити туди на ефіри через «системне та навмисне поширення фейків, публічні безпідставні образи тих, хто заважає олігарху, відверті маніпуляції, ненадання права на відповідь». 24 листопада речниця парламентської фракції партії «Слуга народу» Юлія Палійчук заявила:

«Олігархічний шантаж проти держави і суспільства не дасть ніякого результату. Протягом останніх місяців телеканали «Україна-24» і «Україна» перетворились на відверто пропагандистські «ДТЕК-24» і «Олігарх». Наша команда ухвалила спільне рішення — ігнорувати медіа, які власник навмисно перетворює на свій корпоративний гучномовець для шантажу держави і суспільства».

▲ Савік Шустер

Зміна риторики на «ахметівських» каналах дійсно помітна. Савік Шустер, ведучий програми «Свобода слова» на каналі «Україна», після виборів або підтримував президента і політику влади, або вів себе нейтрально, але від недавнього часу змінив своє ставлення. Зараз він каже, що влада «догралася» і втратила довіру суспільства, що «це початок кінця Зеленського». Також канали систематично дають слово політикам, які критикують Зеленського.

На падіння акцій ДТЕКу радник голови Офісу президента Михайло Подольак відреагував так: «Це, на жаль, один із прямих наслідків конфлікту між компанією та державою. Дуже важливо зрештою зрозуміти, що таке глобальний світ. Не можна на європейському ринку поводитися в одному форматі, а у власній країні намагатися грати не за правилами. Не можна збирати у своїх ефірах людей, які активно поширюють часто фейкову і таку, що лякає, інформацію, і розраховувати, що це не вплине на капіталізацію країни загалом і власного бізнесу. Великий бізнес не може впливати на політику, інакше це зіграє негативно проти самого бізнесу».

Разумков — конкурент Зеленського?

Президент заявляє, що від боротьби з олігархами відступати не збирається. Нагадаємо, 5 листопада він підписав

закон «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну або політичну вагу в суспільному житті (олігархів)», який Верховна Рада ухвалила ще 23 вересня (детальніше — в статті «Зеленський приборкує олігархів?» в «НС» № 41 від 10 жовтня 2021 року).

До прийняття «антиолігархічного» закону президент активно використовував такий інструмент, як Рада національної безпеки та оборони. РНБО, що підпорядковується голові держави, часто збиралася та ухвалювала санкції для медіа та сайтів, «контрабандистів» та «злочинців у законі». До такого підходу могли бути питання процесуального характеру, проте українські виборці, вочевидь, це підтримували, бо рейтинг президента тримався.

Зараз Зеленський перебуває на екваторі свого правління (два з половиною роки при владі), і його популярність останніми місяцями потроху падає. Згідно аналізу Київського міжнародного інституту соціології, рейтинг голови держави з вересня знизився із майже 34% до 25%, а за даними Центру Разумкова*, за Зеленського у листопаді проголосувало б 25% виборців проти 32% у червні.

Окрім цього, останнє дослідження показало, що Володимир Зеленський перемагає на президентських виборах Юрія Бойка і Петра Порошенка, але несподівано — може програти в другому турі Дмитрові Разумкову, експікеру Верховної Ради та колишньому члену команди президента. Ця ж соціологія засвідчує і високий рівень впізнаваності Разумкова, що не дивно — під час передвиборчої кампанії саме він був «обличчям» Зеленського та активно брав участь в ефірах.

Після виборів політтехнолог Зеленського очолив партію «Слуга народу», а згодом став головою парламенту. Проте через два роки президент звинуватив його в лобюванні власних інтересів й ініціював звільнення з посади. Разумков був противником так званого «турборежиму», в якому новообраний парламент ухвалював закони, не підтримував прийняття закону проти олігархів, мав зауваження до санкцій РНБО. Як каже — в усьому хотів притримуватися букви закону. Зараз екголова ВРУ має політичні амбіції, створює міжфракційне політичне об'єднання у Верховній Раді (у його списках 25 осіб) та намагається на створення власної партії.

Дмитра Разумкова, а також Арсенія Яценюка (лідер «Народного фронту»), Володимира Гройсмана (прем'єр-міністр часів Порошенка) та Арсена Авакова (ексміністр внутрішніх справ) досить часто можна побачити на телеканалах Ахметова, тож в українському політикумі активізувалися розмови про новий проєкт, що об'єднає цих політиків під егідою олігарха. Рінат Ахметов заявляє, що не збирається підтримувати партію Разумкова, не підтверджують це і вищеперелічені політики. Однак, не виключено, що Ахметов вже почав підготовку до наступних виборів. ■

Тетяна ДАНИУЧЕНКО

*Центр Разумкова носить ім'я батька Дмитра Разумкова — Олександра Разумкова

Дням українського театру в Ольштині – чверть століття

Другий день XIII свята українського театру, яке проводиться в столиці Вармії та Мазур уже 25 років, проходив під знаком «кумедій», але необов'язково суто розважальних, як це хотілося декому з публіки. У неділю, 14 листопада, Коломийський обласний академічний драматичний театр імені Івана Озаркевича представив п'єсу «Рятуйте, мене женять» за твором німецького драматурга, сценариста, актора і режисера Франца Крьоца, та українську театральну класику, комедію-гротеск «100 тисяч» Івана Карпенка-Карого. Режисер-постановник першої вистави, яку презентували на камерній сцені – Олег Мосійчук, а другої – Дмитро Чиборак.

У п'єсі німецького автора прихильники безтурботної розважальної комедії отримали все для двох годин розваг: і добрий гумор, і плетиво різноманітних інтриг задля шлюбу підстаркуватого холостяка. Мати піде на будь-які хитрощі, аби одружити свого сина – ще й маючи у спільницях майбутню наречену. Гра акторів була зразковою. Вони показали не лише усі ази свого творчого театрального ремесла, а й великий комедійний хист.

Представлена на великій сцені ольштинського театру ім. С. Ярача п'єса Івана Карпенка-Карого «100 тисяч» написана ще 1889 року. Хоча до її заголовка додається словосполучення «комедія-гротеск», після ознайомлення із постановкою Дмитра Чиборака я би сказав, що їй ближчий термін «трагікомедія», актуальна для українського (а може, й не лише) сьогодення. Режисер майстерно, ненав'язливо, але зрозуміло для глядача, який цікавиться нинішніми подіями, переплітає історичний контекст із сучасністю. Адже у всі часи люди прагнули збагачення. Це – визначальна риса головного героя Герасима Калитки, який, забуваючи, що сир за дарма буває лише у мишоловці, піддається найпримітивнішим переконанням хитруна, що обіцяє казкове багатство. «Ох, земелько, свята земелько, Божа ти донечко! (...) Ідеш день – чия земля? Калитчина; ідеш два – чия земля? Калитчина; ідеш три – чия земля? Калитчина... Дихання спирає... А скотини, а овець розведу – земля під товаром буде стогнать...», – мріє він крадькома. Головний герой зустрічається із незнайомцем, який пропонує йому махінацію для накопичення багатств. Зважившись на це, Калитка отримує мішок звичайних папірців. Ця надмірна жадоба будь-якою ціною губить не лише його.

Фото автора статті

Трагікомедія «Сто тисяч» розповідає про згубний вплив грошей на людину, що актуально і сьогодні. Десь зникає патріотизм, любов до Вітчизни. Ділки, зайди використовують цю українську наївність, перемішану з жадібністю. Перед нами постає новий психологічний тип особистості, перенасиченої жадобою до збагачення. Зміст цієї вистави відомий кожному, хто вчився в українській школі. Ми сміємося над скупістю героя, яка межує з аномалією. А зайда – актор, який потішив своєю віртуозністю та хитрістю. Та чи навчить це чогось отаких «Калиток»?

Приємне враження справила і сценографія заслуженого діяча мистецтв України Миколи Данька. Наповнена шекспірівськими пристрасями вистава в деталях змальовує людські характери. А вони, своєю чергою, провокують неймовірні події. «Віддай душу – матимеш гроші, бо без душі, мабуть, легше, ніж без грошей», – говорить один із героїв п'єси. Автор та творці постановки однозначно і рішуче засуджують такий підхід.

Традиційно вже чи не кожне свято українського театру в Ольштині супроводжує виставка. Цьогоріч майже

тиждень можна було побачити добірку «Війномир'я» рівненського художника-фотографа Олександра Харвата. Це – близько сотні світлин, які представляють обличчя українських воїнів і волонтерів з першої лінії фронту на Сході України, а також мешканців прифронтової зони. Усі фотографії вражають, а особливо – дві останні з рядами могил військових, які віддали життя за волю України.

Ольштинські Загальнопольські дні українського театру популярні серед громади – і не лише з Вармії та Мазур. На святі бувають шанувальники театрального мистецтва з усієї країни, трапляється, що і з Західної Європи чи з-за океану. Останніми роками цікавляться подією і приїжджі з України. Утім, цьогоріч уперше в історії заходу театральні зали не заповнилися вщерть. Першого дня під час презентації «Землі» Ольги Кобилянської була зайнята трохи більш як половина місць, через день – дві третини. Лише камерний зал на 80 місць зібрав повну аудиторію. Щоправда, квитки бронювали значно більше людей, але зрештою дехто не прийшов, чи то побоюючись коронавірусу, чи то справді через хворобу або карантин. Та могли все-таки попередити, що не будуть присутні.

Протягом попередніх двадцяти п'яти років на сцені ольштинського театру виступали, часто кілька разів, актори зі Львова, Луцька, Тернополя, Коломиї, Рівного, Запоріжжя. Чимало зусиль доклали до проведення заходу директори і художні керівники театрів, які гостювали в Ольштині. Це передусім заньківчанин, лауреат премії ім. Тараса Шевченка Федір Стригун з Львова та заслужені діячі мистецтв Богдан Береза з Луцька і Михайло Форгель з Тернополя (нині вже, на жаль, покійні). В останні два роки до творчого гурту приєднався Дмитро Чиборак – керівник коломийського театру.

Про першу частину XIII Днів українського театру можна прочитати в попередньому номері «Нашого слова». ■

Степан МІГУС

«Україна в центрі Любліна»:

майстер-класи, конкурси та зустрічі з літературними лауреатами

Цього року з 17 по 21 листопада вже чотирнадцятий раз в Любліні відбувся фестиваль «Україна в центрі Любліна», який можна вважати традиційною подією для жителів міста і туристів. Він має на меті наблизити аудиторії українську культуру в різних формах і побудувати взаємний польсько-український діалог.

Майстер-клас

Фото з фейсбук-сторінки фестивалю

Це також чудова нагода для того, аби згуртувати українців, які проживають у Любліні, – особливо тих, хто тільки приїхав і шукає близьке середовище. Тому серед організаторів є чимало студентів, молоді, яка тут навчається або працює, перебуває на обміні чи інших проектах.

Проводить подію Фонд духовної культури пограниччя, який вже майже двадцять років діє у місті. Кожного року фестиваль має і традиційні вже заходи, і нові. Цьогоріч він розпочався, як завжди, із конкурсу знань про Україну, який відбувся онлайн. Участь у ньому брали учні ліцеїв з різних міст Польщі. Цей захід уже вдруге проводиться в інтернеті, а не наживо. Такий формат був зумовлений пандемією і зрештою виявився дуже ефективним, оскільки дав змогу залучити дітей не лише з Любліна, а і з інших міст Польщі. Серед переможців є учні також із Білого Бору та Свідника.

Уперше пройшов День української культури в Середземноморському ліцеї ім. св. Домініка Гузмана, де навчається та працює чимало людей з України. На початку учні презентували місцевість, з якої приїхали, ділилися традиціями та

звичаями. У другій частині волонтери фестивалю підготували для них різноманітні майстер-класи та ігри. Наступного року організатори планують провести Дні української культури також в інших ліцеях і школах.

Винятковою подією стала літературна зустріч з Александром Зінчук, під час якої представили видану завдяки стипендії мера Любліна двомовну збірку віршів під назвою «Ja De / I Du De», яка стала підсумком напрацювань авторки із 2000 по 2015 рік. Переклад поезію письменник Василь Слалчук.

Натомість учасниця програми Lane Kirkland Scholarship Галина Листвак презентувала нещодавно надруковану за підтримки Українського культурного фонду працю під назвою «Український театральний костюм XX-XXI століття. Ескізи». Упорядниця представила роботи 12 художників різних поколінь і мистецьких кіл: як зірок українського авангарду, так і сучасних авторів.

Наступною подією була презентація першої повної, нецензурованої збірки творів Лесі Українки у 14 томах. Її видали на честь 150-річчя від дня народження письменниці. Також гості з України

ІНТЕРВ'Ю

«Українці вміють сміятися над собою»

Розмова з Беатою Бєронською-Лях – директоркою кінофестивалю «Ukraina!»

Пані Беато, яка провідна тема цьогорічного фестивалю?

Це «присутність», яку можна розуміти у принаймні трьох аспектах. По-перше, присутність українців у Польщі. Вони тут є, ми вже знаємо, що живемо разом з українцями.

Другий аспект – це українське кіно, яке присутнє на міжнародних фестивалях.

І третій аспект стосується самих фільмів: українські режисери знімають стрічки про те, що відбувається тут і зараз. Важливою є сучасність українського кінематографу. Тож для нас це було саме те слово, яке добре описує цьогорічний фестиваль.

Останнім часом ця сфера в Україні набирає обертів, виходить багато фільмів. Ви спостерігаєте за цим процесом уже 6 років. Як змінився він за цей період?

Безперечно, зміни є. По-перше, з'являється більше стрічок, і вони дуже хороші. Бо раніше, можливо, були тематично цікаві «перлини», але технічно вони були не завжди... Не мали достатньої фінансової підтримки, мабуть. Був такий закид, що режисери, виховані в Радянському Союзі, створюють пострадянські роботи. Я дивилася ці фільми, і з самого початку знала, що вони не такі, що українське кіно розвивається і схиляється радше до європейської традиції, воно розкриває важливі проблеми.

Водночас видно, що воно шукає свою ідентичність – як і сама Україна. Те, що я скажу, може звучати не дуже приємно, але у мене складається враження, що це війна змусила українців стати патріотами. Раніше, коли я з ними спілкувалася, то відчувала, що «немає значення, що ми де між Росією та Європою, чи я розмовляю російською, чи українською». І раптом це стало важливим. Це також можна побачити в українських фільмах.

З'являються історичні теми. Минулого року ми показували «Чорного ворона» Тараса Ткаченка. Це кіно – також про пошук своєї ідентичності в історії України.

Стрічки про війну часто не показують безпосередніх боїв, вони розповідають про війну в людях. Вона вже присутня у героях українських фільмів. Інколи через травму – бо хтось був на Сході або когось там втратив. Інколи бойові дії залишаються на фоні.

Українські герої також хочуть жити нормально. Вони прагнуть будувати краще життя. Саме тому з'являється тема еміграції. Це або втеча від війни, або пошуки ліпших умов для існування, роботи.

Чим іще оригінальне це кіно?

Мені дуже цікавий чорний гумор в українських фільмах. Насправді я його лише нещодавно відкрила. І цим ми, поляки та українці, трохи відрізняємося. Поляки не вміють так іронізувати з себе, у них із цим є проблеми. Вони не можуть сміятися над важкими темами. А оскільки я була однією з тих, хто відбирав конкурсні повнометражні філь-

ми, то також мала можливість побачити, які питання розкривають молоді кінорежисери. І у роботах молодого покоління з'являється чорний гумор.

Приміром, стрічка, яку ми також показуємо на фестивалі, – «Я працюю на цвинтарі» – висміює смерть. Може, не в такий прямий спосіб, але вона іронізує над цим ореолом навколо смерті. Це цікаво, бо жартуючи над такою темою, ми дійсно зберігаємо дистанцію. Інколи важливо не бути надто емоційним або серйозним. Тому мені це подобається.

Це дуже цікава заувага. Бо ми теж говорили з друзями про те, що у нас інший стиль гумору.

Частина глядачів фестивалю – це, звичайно, українці, які тут живуть. Але також приходять поляки, які тільки відкривають для себе українське кіно. Як вони його сприймають, чи розуміють і чи воно їм близьке?

Так. Воно нове для них. У нас його закинули до «східного», російського кінематографу. Ніби це – те ж саме. Ні! Звісно, є спільне коріння, кіношколи і так далі. Проте українське кіно є іншим. І я бачу, що поляки сприймають його позитивно. Раніше, якщо запитати перехожих на вулиці, ніхто не міг назвати жодного українського фільму, жодного імені українського режисера.

А зараз?

Зараз краще. Українське кіно входить до широкій дистрибуції. Уже показували «Донбас» Сергія Лозниці, «Носоріг» Олега Сенцова буде в кіно-театрах по всій Польщі вже у грудні, вийде у широкий прокат. Це фантастично.

Мені важко сказати, як це сприймають інші, але у мене є група шанувальників фестивалю, які щороку відвідують цю подію. Я знаю одну жінку, яка каже: «Я не могла не прийти цього року. Я люблю це кіно, відкрила його для себе три роки тому. І з нетерпінням чекаю цього заходу увесь рік». Це неймовірно. Я не могла повірити, що

Беата Бєронська-Лях з гостями фестивалю: Ігорем Ісаєвим, Надією Мороз-Ольшанською, Мирославою Керик та Тетяною Яровенко

зати це в кінотеатрі, для ширшої публіки? Так і закрутилося. На першому фестивалі ми транслювали те, що вдалося знайти. Звісно, була й класика, почали ми з «Тіней забутих предків». Але були й молоді режисери.

Нам щороку є що продемонструвати. Я зауважила, що кінематографісти також помічають наш фестиваль. Вони знають, що їхні фільми можуть показати у Польщі. Серед глядачів є і поляки, й українці. Коли я тільки починала організовувати наш захід, мені здавалося, що я маю робити його лише для поляків. Адже з українцями ми зустрічаємося, маємо серед них знайомих, вони є нашими сусідами – але ми мало знаємо про українську культуру. Важливо, щоби ми не асоціювали її лише з народною традицією. І оскільки кіно мені найближче, я вирішила через нього цю культуру показати. Майдан дав внутрішній поштовх... і так і залишилося. Не знаю, це інтуїція. Важко сказати. Я нічого особливо не пророчувала. Був момент, коли я почала шукати гроші, бо зрозуміло, що треба стартувати з цього. Я розшукувала контакти людей, дотичних до українського кіно. Ми зуміли зробити перший фестиваль, другий, третій і так далі.

Тепер вас любить уся громада українців, які живуть у Польщі. Щиро дякую за вашу роботу, бо це неймовірно – прийти на фестиваль українського кіно у Варшаві.

А я щиро дякую за те, що ви з нами впродовж цих років. ■

Христина ЗАНІК

Фото з фейсбук-сторінки героїні статті

→ представили переклад драми-феєрії «Лісова пісня» польською, білоруською та кримськотатарською мовами. 14-томну збірку упорядники передали до бібліотеки Університету Марії Кюрі-Склодовської та Фонду духовної культури пограниччя. А переклади «Лісової пісні» – до міської бібліотеки.

У суботу пройшла онлайн-зустріч з істориком і публіцистом Романом Кабачієм під назвою «Вирвані з корінням», на якій обговорили нелегкі питання і проблеми польсько-українського пограниччя. Розмова, яку модерувала Мар'яна Кріль, стосувалася переважно книжки «Вигнані на степи». Свій погляд на проблеми прикордоння висловив отець Стефан Батрух, який організовує польсько-українські Дні добросусідства.

У цей же день відбулася розмова з українською письменницею Катериною Бабкіною та її перекладачем Богданом Задурою, які стали лауреатами цьогорічної нагороди «Ангелус». Говорили про книгу «Мій дід танцював краще за всіх», яка принесла обом письменникам відзнаку. Вони зачитували також поезію, яку учасники мали нагоду почути і в оригіналі, і в перекладі.

Гості фестивалю брали участь у різноманітних майстер-класах: з флористики, декорування пряників, мобільної фотографії та риторики.

Краєзнавець Володимир Дишлевук провів дві історико-поетичні прогулянки під назвою «Українці в Любліні», під час яких можна було дізнатися про цікаві моменти спільної історії двох народів і послухати вірші.

У межах фестивалю відбувся також музичний вечір «Пісні, які об'єднують», його підготували люблінська молодь та студенти.

Також уже вдалося пройти літературний та фотоконкурс. Такі події дають змогу розповісти про фестиваль ширшому колу людей. Цьогоріч свої роботи надсилали учасники з Польщі, України, Словаччини та Канади. Маємо надію, що ці заходи стануть гарною традицією фестивалю і у наступних роках.

Цьогоріч подія відбулася під почесним патронатом Посольства України у Польщі та мера Любліна Кшиштофа Жука.

Більш детально читайте на фейсбук-сторінці фестивалю (Ukraina w Centrum Lublina). ■

Оксана БАСАРАБА

Походження назви «Сян»

Сян – більше, ніж звична ріка. Сян – символ. Символ давнього кордону руських галицьких князів; символ Лемківщини, Бойківщини, Надсяння; нарешті, символ оспіваний українським славнем: «Станем, браття, в бій кривавий від Сяну до Дону...». Та чи замислювалися ми звідки ця ріка-символ має саме таку назву?

У 1837 році в Будапешті стається одна з ключових і найвеличніших подій нашої історії. Трійка львівських семінаристів (Маркіян Шашкевич, Яків Головацький та Іван Вагилевич) готують твір, за сприяння греко-католицького священника та мецената Миколи Верещинського, в світ виходить *«Русалка Дністрівська»* – перший західноукраїнський альманах народною мовою. Альманах містить етнографічні матеріали, поезію авторів, народні руські (українські) та сербські пісні тощо. Серед іншого, у розділі *«Передговор к народним руским пьсьням»* на Х-ій сторінці зустрічаємо такі слова: *«Гри як велити, рьки як сьани*»*. Славлянина вколо Більм-богом стерегли сьдий передвгк, злучали Русинів и серед нападів вражих були засьгом народа, не-чъм їх так часто в пьсьнях поминают и величают...», – де спеціально виділено слово «сяни». Нижче, на тій ж сторінці, бачимо пояснення: *«Сян, полоз, смок - draco. Примгъръ: Mater verborum, словарь староческій из X. столътя; издан у Празъ; и Rukopis kraledvorský в судъ Любушинім. - Се слово придержало-сь у нас доси у назвъ рьки Перемишлем пливучой; бо дуже викрутом (вужем) иде.»*, – отже, чи не від схожості з плазуном бере свою назву срібнолентий Сян? Адже й у горах тече, тому й так вигинається... Ба, зацікави-

ли мене послання на чеські словники, вони наводять на цікаві думки. В IX-X століттях зростає міць Великоморавської держави, її впливи поширюються геть аж до східних меж Перемиської землі. Згідно ерекційної грамоти-фальсифіката (підтвердженої в 1086 році імператором Генріхом IV), існує велика ймовірність, що Перемищина була частиною давнього Празького католицького єпископства. Фактично, входила до складу давньоючеської держави. Чи можна тоді припустити, що саме чехи дали назву *Сян* гірській ріці?

Добре покопирсавшись у словниках, я виявив у *«Етимологічному словнику української мови»* (т. 5) наступне:

[сян] «змій, дракон» Нед; — ч. saň «змій, дракон; відьма, фурія», слц. saňa «потвора; страховисько», вл. sanica «фурія»; — неясне; можливо, псл. *sar-pъ «вогнедишне страховисько», похідне від sar- (< іє. *kōp-) «сахтіти». — Machek ESJČ 537; Schuster-Sewc 1268—1269. — Пор. сани.

Як бачимо, етимологічний словник підтверджує наявність цього слова не лише у чеській, але також у словацькій мові та (посилаючись на галицький *«Малоруско-німецький словар»* Є. Желехівського та С. Недільського) українській мові – в нім прямим текстом по-

дано: *«Сян – Schlange, Drache»*: ‘лінія’, ‘дракон’. Там само, в *«Етимологічному словнику української мови»*, бачимо ще цікаве слово *«сánка»* (множина: *«сáни»*), що означає ‘полоз’ (‘полози саней’). Воно подібне за значенням, як позначення чогось в’юнкого, щоправда, на відміну від слова *«сян»*, виступає без пом’якшення попереднього приголосного.

Проте, існує також інше тлумачення походження назви Сян. Наприклад, російський мовознавець Володимир Никонов виводить цю назву від індо-європейського кореня зі значенням ‘текти’ або ‘вологість’. Подібну думку висловлює український мовознавець Ярослав Рудницький у праці *«Nazwy geograficzne Bojkowszczyzny»*, він толкує Сян як назву походження германського, що загалом позначає якусь ‘воду’ – *‘ogólnie wodę’*. Цю думку, ймовірно, він перейняв від польського мовознавця Michała Rozwadowskiego. Цієї ж думки, згрубша, притримується інший польський мовознавець Zdzisław Stieber. У статті *«Polska i ruska nazwa Sanu»* він доходить висновку, що *Polacy wzięli od Rusinów nazwę San dość późno... W codzienne użycie ogółu nazwa ta weszła dopiero wtedy, gdy za Kazimierza Wielkiego Ruś Czerwona została złączona z Polską i gdy polski obszar językowy na większej przestrzeni oparł się o San*. Тобто, руську (українську) форму з м’яким <с> – *Сян* – слід вважати за старшу, ніж польську стверділу – *San*.

Так трактують походження назви Сяну мовознавці. Доякої думки пристати – вирішувати вам, щоправда, згадка про давніх полозів – сянів – видається мені дещо більш романтичною... ■

Максим РАВЛЮК

Никифор – живописець над живописцями

У Національному музеї етнографії у Варшаві у середині листопада відкрилася виставка *«Никифор. Живописець над живописцями»* про Епіфанія Дровняка (Никифора). Його вважають одним із найвідоміших непрофесійних художників світу. Виставку можна буде подивитися протягом наступних трьох місяців.

Чому феномен Никифора? Чи пояснюється його популярність величезною кількістю робіт, яку оцінюють у 30-40 тисяч? А можливо, тим, що про нього згадують у шкільних підручниках? Чи, може, Никифор – польський художник, картини якого найчастіше намагалися підробити? Ми чули про все це, але чи знаємо справжню причину такої популярності? Ці думки можна перевірити, тільки познайомившись із творчістю Никифора», – цими слова закликає нас відвідати виставку її кураторка – Аліція Міронюк-Нікольська.

Гості матимуть нагоду побачити понад 130 робіт Никифора, 100 з яких – із власної колекції Національного музею етнографії (НМЕ), одного з найбагатших на картини Епіфанія Дровняка у Польщі. Окрім добірки з власного архіву установи, виставка *«Никифор. Живописець над живописцями»* містить також роботи з колекції польського скульптора Альфонса Карного. Вони тим більш цінні, що їх рідко виставляють.

Подія представляє творчість лемківського художника-примітивіста та охоплює всі теми, за які він брався: пейзажі, міську архітектуру, вокзали, інтер'єри храмів і магазинів, зображення святих. Відвідати захід можуть також люди, що мають слабкий зір чи є незрячими – на сайті музею для них передбачені звукові описи експозицій та окремих картин.

Тимчасову виставку *«Никифор. Живописець над живописцями»* можна буде побачити до 27 лютого наступного року в Національному музеї етнографії у Варшаві (вулиця Кредитова 1). Перед візитом слід зареєструватися за адресою: gezegwascje@ethnomuseum.pl або за телефонами: 22 696 53 80 та 510 336.

Більше інформації читайте на сайті ethnomuseum.pl.

Павло ЛОЗА

XXI Лемківський Єрусалим у Лігниці

«Співіснування» – то гасло 21 едиції тогорічного проекту Обєднання лемків Лемківський Єрусалим. Юж не раз проєкт тот завитав до Лігниці, так било і в тим році. Хоц пандемія затримала кус активніст того проєкту. Подібні било і є з іншими проєктами в наших організаціях.

Все проєкт Лемківський Єрусалим є інший од попереднього, хоц спільне є все шукання дороги до лемківського світа през гнесью штуку. В тим році, думам, што вшитких здивував сильніший звязок з минулим світом лемків. А то є іщи барже крас, што тот звязок бив вказаний широко. З єдної страни през різни артистичні способи, різни техніки мистецтва, як і різни вказування чим є лемківський світ для артистів.

Все, што чуже, на початку нас лякає, потім прибуєме ся тому призрити, а коли

нам не прешкаджат, прибуєме акцептувати і з часом стає ся не таке чуже. Наша лемківська доля, ту на заході, то нам вказує од 1947 рока. Все чуже – то бив контраст до нашого світа, лішеного гин в горах. Гори замінено нам на рівнини, церкви на костели, нашу материнську відважну лемківську мову на нашу перелякану материнську мову, нищену штодня асиміляційом та забиваньом наших слів, обрядів, а часом і рідних молитов. Дятого думам, што тот 21 едиція проєкту барз лучит ся з нашим лемківским житям на заході.

Хоц, думам, што для артистів наш погляд може є кус чужий, але добрі знаме, што культура не знає границь. А то є добре, бо вона през цілий час є през того жива.

Слово *«співіснування»* для векшости артистів било інспіраційом вказання сліду звязку з лемківством. Сліди тоти ми могли власне видіти на тій виставі в Лігниці. Запрошени артисти на ґрунті правдивих лемківських артефактів культури матеральної як одяг, стрій, біжутерія, архітектура церковна, як і селянська, родинні пам'ятки, знимки родинні – вшитко того подивляли. Завдяки тому ми могли видіти на виставі, між іншим, євангеліє, молитовник, ікони, частину іконостасу,

але і чугу, стародавні родинні знимки. Те все било на тлі гнесьной макети хижи, показу артистичного одягу гнесьних лемкинь і лемків, чи модерних способів вказання ікон.

Авторами концепції вистави билі Анна Бас, Йоанна Земанек та Гжегож Штвєртня. Координатором, як все – Наталія Гладик. Проєкт зреалізовано завдяки дотації Міністерства внутрішніх справ і адміністрації. Вистава мала місце в Лігниці, в Галерії штуки. Авторами вказаних праць билі: Аркадіуш Андреїков, Анна Добровольська, Тереза Барабаш, Михайло Барабаш, Наталія Гладик, Данило Мовчан, Еміля Олена Пиж, Тетяна Скоромна, Гжегож Штвєртня, Йоанна Земанек, Анна Марія Зигмунт. А автентичні експонати подарували на виставу о. Іван Піпка (церква греко-католицька св. Петра і Павла) з Крилиці, Обєднання лемків, церква православна Покрови Матери і Почаївської ікони Матери з Біянки та родина Гладиків. Лігниця вистава прошла юж до історії, але, думам, што лішила в нас думки, же наш лемківський світ – то не скансен. Хоц минуле становит барз вельку силу в нашом смотрію на гнесьній світ лемків. А на заході тот минулий світ є іщи важніший, бо ми, коли штодня ся будиме – не видиме, на жаль, през вікно рідних гір і вкраденої Лемковини. ■

Адам ВЕВЮРКА

Написано говірком села Нова Весь
Фото надав автор статті

Історія

Особисті трагедії на тлі депортацій

Із поляком Каролем Масляком я випадково зустрівся у магазині «Книгарня на Празі», що на одній із вулиць Варшави. Ця місцина – рай для книголюбів. Поліці гнутья від яскравої поліграфічної продукції. Вибір – широченний. І ціни смішні – книги уцінені на 30-90%. Я якраз гортав грубезний том «Берія», присвячений одному з головних організаторів репресій в СРСР. Його обсяг – тисяча сторінок, перекладених з французької на польську мову. Побачивши в моїх руках книгу із цим зловісним іменем на обкладинці, до мене підійшов молоджавий чоловік невисокого зросту і запитав, чому я зацікавився історією життя і діями цієї людини.

– Я за фахом журналіст, – пояснив я.
– У мене з ним свої рахунки. Його контора забрала життя нашого дядька. Лише за те, що був поляком. Сталося це у 1940-му, через рік після того, як Радянський Союз загарбав «східні креси» (Західну Україну, – авт.).

Народився родич пана Кароля у Новоград-Волинському, що на Житомирщині. Згодом родина перебралася до сусіднього Корецького району – це вже Рівненщина. Займалися торгівлею. До рук беріївських сатрапів дядько мого співрозмовника потрапив у 35-річному віці навесні 1940-го. Звинувачення висунули, як на сьогоднішні реалії, смішні: виступав на зібраннях поляків, де порівнював добробут Польщі і Радянського Союзу, чим і зводив наклеп на ленінську миролюбну політику та радянських керівників. Постановою особливої наради при НКВС (Народний комісаріат внутрішніх справ; рос. – Народный комиссариат внутренних дел – НКВД) СРСР від 18 жовтня 1940 року його визнали «соціально небезпечним елементом» і засудили до 9 років в'язниці, правом трудових таборів. Спокутував кару у віддалених районах Сибіру.

– Доля нашого Конрада досі невідома. Куди тільки не писала його жона, потім діти – марна справа. Не було навіть відповіді, – продовжив мій співрозмовник сумним голосом. Я ж додав, що жертв репресій, які випали на долю тисяч і тисяч людей різних національностей з боку комуністичної влади, рахують і досі. Немає точної цифри. Нищили людей, як правило, темної пори, по-бандитськи, вмело прибирали сліди, ховаючи кінці у воду.

8 квітня 2021 року минуло 70 років, відколи в Україні розпочалася остання масова депортація із західних областей. Операцію назвали «Тройка». Тоді примусово виселили так званих куркулів, єговістів та колишніх військових польської армії генерала Владислава Андерса. Для оперативного проведення операції залучили 10 454 військово-службовців.

Із рапорту полковника Міністерства державної безпеки СРСР Олександра Груздова довідуємося, що з Волинської області 1951 року депортували щонайменше 39 родин колишніх військових польської армії (разом 139 людей), із Рівненської – 59 сімей (200 осіб), Тернопільської – 63 сім'ї (209 людей).

У доповіді міністру держбезпеки Вікторові Абакумову (до слова, згодом засудженому сталінським судом до страти за зловживання владою) можна прочитати про блискуче завершення операції «Тройка». Із семи областей (Станіславської, Чернівецької, Тернопільської, Дрогобицької, Львівської, Рівненської та Волинської) примусово виселили 298 сімей андерсівців (1032 особи), 413 – куркулів (1644 людини) та 1776 сімей Свідків Єгови (6308 осіб). Операція розпочалася о 4-й годині ранку 8 квітня 1951 року, а завершилася того ж дня о 18-й. Ще 29 грудня 1939 року уряд Радянського Союзу ухвалив постанову про порядок депортацій «неугодних елементів». До неї додавалася інструкція Міністерства внутрішніх справ про виселення. Вона розпочиналася словами: «Все нерухоме майно, сільськогосподарський інвентар, домашня худоба лишаються на місці і приймаються по акту місцевим управлінням. Дозволяється взяти із собою одяг, білизну,

взуття, постільні речі, посуд, продукти (місячний запас на сім'ю), дрібний господарський та побутовий інструмент (сокира, лопата, ножиці і т. п.), гроші (сума необмежена), цінності (обручки, браслети, годинники, жіночі прикраси...). Загальна вага не повинна перевищувати 500 кг на одну сім'ю. Переселенці відправлялися на лісорозробки в області Сибіру».

Усього з 10 лютого 1940 року виселили 139 590 людей. Найбільше нещасних опинилося у Красноярському краї – 3279. «Господарські органи на місцях до прийому [...] підготувалися погано. Незадовільно організоване медико-санітарне обслуговування... Багаж вантажили без позначення. Його пошуки досі не завершені. Значна кількість сімей розсіялася по різних областях», – доповідав Лаврентій Берія у Кремлі партійним вождям.

До речі, на зайнятих 17 вересня 1939 року польських землях радянська влада провела п'ять масових депортацій. Перша відбулася 10 лютого 1940 року. За даними НКВС, до північних областей Росії та Західного Сибіру тоді вивезли приблизно 140 тисяч людей. Чергове масове вивезення розпочалося вночі з 12 на 13 квітня того ж року. Його жертвами стали переважно сім'ї польських військовополонених, розстріляних у Катині, Харкові та Калініні (тепер – Твер). А також родичі тих польських громадян, яких на ту пору утримували в радянських в'язницях. Більшість депортованих потрапила до Казахстану, де на них чекали невільницька робота, злидні, хвороби та голод. Загалом зі східних земель II Речі Посполитої тоді вивезли 61 тисячу поляків – 68%, білорусів – 13,4%, українців – 12,3%, євреїв – 4,3%. Наступні депортації Москва провела в червні 1940-го і наприкінці травня 1941 року. А п'ята така акція відбулася 8 квітня 1951-го.

Репресивна машина, породжена Ленінім і вдосконалена Сталінім, працювала без перебоїв і зупинок. Ані сльози нещасних матерів, чий діти помирили дорогою до місця призначення, ані стогони хворих і немірних – бо ж ха-

пали і волокли з хат усіх поголовно – не могли завадити операції, розробленій у Москві. У цьому списку, наприклад, фігурують 413 родин куркулів. За цією цифрою – селяни, які жили трохи краще від інших, були справними господарями, мали хату під бляхою, зайвого плуга, коня, міцніші будівлі, тримали лад на дворі і в полі. Для совєтів – це вже вороги, бо мали власну думку, давали собі раду. Про хід проведення «Тройки» детально інформує сайт електронного архіву Українського визвольного руху. Слава Богу, тепер розсекречені документи похмурої доби з'явилися у вільному доступі.

Отже, репресивна машина не знала жалю ані до старого, ані до малого. Типовою у цьому контексті є справа лучанина Григорія Степури 1881 року народження. Його, колишнього громадянина іншої держави, 3 грудня 1940 року комуністична влада назвала «соціально-небезпечним елементом» і вислала до Узбекистану на 5 років. Звинувачення абсурдне: «перебуваючи при контрреволюційному уряді Української Народної Республіки на різних посадах, а також при колишньому польському уряді, він захищав інтереси експлуататорських класів і зрадив інтереси робітників та селян». УНР, яка повстала на руїнах Російської імперії в 1917 році, визнали країни Антанти та більшовицька Росія. Мир у Бресті підписали представники УНР, Німецької імперії, Австро-Угорщини, Османської імперії та Болгарського царства. Та для сталінських поспіпак це був не аргумент, Степура постав перед судом.

А ось селянин із Харківщини отримав 6 років тюрми за те, що написав листа Сталіну. Бо в ньому була розповідь про голод в Україні.

Час від часу ми мусимо повертатися в минуле не тільки за споминами, а й за пам'яттю про невинно убієнних, замучених у катівнях комуністичної тиранії, що топтала мрії та нищила життя на землі. ■

Олександр ХОМЕНЧУК,
м. Любомль Волинської області
Використано інтернет-ресурси
та архівні дані.

У річницю Голодомору

Цього року виповнюється 100 років від часу першого масового голоду в Україні 1921–1923 років та 75 років від масового голоду 1946–1947 років.

Голодомор – акт геноциду українського народу, здійснений керівництвом ВКП(б) та урядом СРСР у 1932–1933 роках шляхом організації штучного масового голоду, що спричинив загибель мільйонів українців на території Української СРР та Кубані. Через насильницьке вилучення продовольства, блокаду сіл та цілих районів, заборону виїзду за межі охопленої голодом України, згортання сільської торгівлі, репресії щодо незгодних тоталітарна система створила для українців життєві умови, розраховані на їхнє фізичне знищення. Визнання Голодомору 1932–1933 років геноцидом українського народу законодавчо закріплене законом України «Про Голодомор 1932–1933 років в Україні», ухваленим Верховною Радою 28 листопада 2006 року. Постановою Апеляційного

суду Києва від 13 січня 2010 р. Й. Сталіна, В. Молотова, Л. Кагановича, П. Постишева, С. Косіора, В. Чубаря, М. Хатаєвича визнано винними в організації Голодомору.

«Урожай на півдні чудовий, тому питання життя і смерті для нас – зібрати з України 200–300 мільйонів пудів хліба», – писав у травні 1921 року Володимир Ленін. Викачування продовольства в період запровадження продрозкладки та політики «червоного терору» виснажило запаси українців. Масовий голод у південних регіонах України тривав до літа 1923 року. Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи Національної академії наук оцінює втрати українців від надсмертності у 1921–1923 роках на рівні понад 935 тисяч осіб. 40% із них – діти до 14 років.

Причиною голоду 1946–1947 років стала сукупність факторів: страшна посуха, повоєнна розруха та відсутність чоловічих рук для обробки землі, припинення постачання продовольства з США в межах ленд-лізу. А також – показове рішення Радянського Союзу відправляти зерно країнам Східної Європи, які теж страждали від посухи, щоб довести світу переваги комунізму. Колгоспам поставили нереальне завдання – зібрати й відправити з України до Москви понад 360 мільйонів пудів зерна. Щоб виконати цей план, колгоспи збирали запаси з приватних селянських господарств. За оцінками фахівців Інституту демографії та соціальних досліджень надсмертність в Україні у цей період перевищила 700 тисяч осіб, понад чверть жертв – діти до 14 років. Багато свідків штучного голоду 1946–1947 років досі живі.

Пам'ять жертв Голодомору та масових голодів цього року вшановується 27.11 (у четверту суботу листопада). О 16:00 традиційно відбувається загальнонаціональна хвилина мовчання. Ко-

жен може долучитися до акції «Запали свічку пам'яті» – засвітити вогники у пам'ять про мільйони вбитих голодом біля відповідних місць пам'яті у своїх містах і селах та / або у вікнах своїх осель.

Нагадаємо, що традицію вшановувати жертв Голодомору засвіченою у вікні свічкою започаткував Джеймс Мейс. Американський історик у 1986–1987 роках очолював Комісію Конгресу США зі збору свідчень очевидців голоду.

Напередодні роковин Український інститут національної пам'яті оприлюднив короткі ролики, щоб нагадати про два масові голоди, жертвами яких стали сотні тисяч українців. Подивитися їх можна на офіційному ютуб-каналі установи (UINOfficial).

Цього року у фокусі інформаційної кампанії – діти, як найвразливіша категорія жертв сталінського геноциду. Він забрав життя орієнтовно 1,5 мільйона дітей віком до 10 років. Діти та підлітки становлять половину загиблих внаслідок Голодомору. ■

За матеріалами УІНП

Львівське фортепіанне тріо

Історія про власний досвід з класичною музикою у Польщі

Моя історія з камералістикою почалася ще на навчанні у Львівській державній консерваторії ім. Миколи Лисенка, яку я закінчила за класом фортепіано та органу. Пізніше я працювала концертмейстеркою у класі скрипки професорки Лідії Шутко, з якою також грала у дуеті. Робота з провідною скрипалькою дала мені величезні знання та розуміння камерного музикування. Наш останній спільний концерт відбувся у Варшавській музичній академії ім. Фридерика Шопена у 1990 році. Того ж року я переїхала до польської столиці і продовжила там свою професійну активність, працюючи у середніх та вищих музичних закладах Варшави і концертуючи як солістка та камералістка зі своїми польськими колегами. У 1994 році разом зі співпрацівниками з Музичного училища я увійшла у склад фортепіанного тріо під назвою «Соп фусо». Ансамбль за 5 років дав низку концертів у різних залах Польщі, зокрема на філармонічних та камерних сценах, і тим самим помітно заявив про себе. Своєрідною кульмінацією його діяльності була програма «Парижський салон Фридерика» за участю одного з провідних польських акторів Кшиштофа Кольбергера, записана на CD-диск.

Наразі у польському музичному просторі зовсім відсутня українська музика. Як у філармоніях, так і на малих сценах не виконують творів українських композиторів. Саме з цього випливає потреба створення ансамблю, основним завданням якого була би популяризація української високої музичної культури.

У цій ситуації я звернулася до львівських музикантів з пропозицією спільних виступів. До співпраці я запросила знаменитого скрипаля Володимира

▲ Марта Семчишин, Соломія Канчалаба, Наталія Ревакович

Дуду та молодого віолончеліста, лауреата всеукраїнських конкурсів Тараса Менцинського. Так з'явилося Львівське фортепіанне тріо — двох музикантів зі Львова і львів'янки з Варшави.

Перший концерт ансамблю відбувся 4 лютого 1999 року у музеї Мазовецької старовинної металургії у Прушкові. Директор установи, археолог за фахом, організував серію концертів, на яких виступали провідні польські музиканти. На цьому заході Львівське фортепіанне тріо поруч зі зразками світової класики виконало «Ноктюрн» Станіслава Людкевича та солоспіви Миколи Лисенка в транскрипції для фортепіанного тріо. Почалася робота з пошуку українського репертуару, який міг би стати частиною світового музичного контексту. Одним із таких творів було «Фортепіанне тріо ля мінор» Василя Барвінського. Праця над ним розкрила для нас величезний талант композитора. Варто додати, що «Тріо» Барвінського дуже добре сприйняла польська публіка.

Ансамбль у згаданому складі проіснував два роки, протягом яких відіграв близько десяти концертів у Польщі та Україні, зокрема в Перемишлі, Плоцьку, Новому Санчі, Львові, Києві, а також зробив запис «Фортепіанного тріо» Барвінського, який нині можна знайти на ютубі.

Наступний етап для Львівського фортепіанного тріо почався у 2009 році з концерту у Дрогобицькому державному педагогічному університеті ім. І. Франка вже у новому складі: Лідія Футорська — скрипка, Тарас Менцинський — віолончель, Наталія Ревакович — фортепіано. Ансамбль тоді виконав камерні твори Фридерика Шопена, зокрема «Фортепіанне тріо соль мінор» та «Сонаті для віолончелі і фортепіано».

Складно було через те, що не всі учасники колективу жили в одному місті. Репетиції, як правило, відбувалися у Львові, а напередодні концертів — там, де

вони були заплановані. Із цієї, серед іншого, причини, склад ансамблю у той час змінювався, з ним співпрацювали скрипалька Марта Семчишин, Вікторія Титаренко, Наталія Самострокова та віолончелістка Соломія Канчалаба. Лише з 2015 року, коли до Львівського фортепіанного тріо приєдналися скрипалька Катерина Потеряєва та віолончелістка Ольга Шутко, група почала працювати у постійному складі.

Український репертуар поступово поповнювався: окрім «Тріо» Барвінського, додалися твори Мирослава Скорика «Речитативи та рондо», Євгена Станковича «Музика рудого лісу» та Золтана Алмаші «Пори року». У 2012 році вагомою подією був виступ на 4-х Днях української музики у Варшаві, де ансамбль у Камерному залі Варшавської філармонії зіграв чотири українські твори. 2013 року Тріо дало серію концертів у польській столиці: у Станіславівському палаці в Королівських лазенках виступило із трьома концертами з творами Мирослава Скорика, Людвіга ван Бетховена, Михайла Глінки, Василя Барвінського, Франца Шуберта, Фридерика Шопена, Йозефа Ельснера, Сергія Рахманінова та Антоніна Дворжака.

Для нас було важливо помістити українських композиторів у світовий контекст і показати, що вони йому чудово пасують.

Львівське фортепіанне тріо виступало також у Гданську, Щеціні, Вроцлаві, Лігніці, Сандомежі, Грудзьонді та інших містах. Разом із українським репертуаром виконували твори світової класики — фортепіанні тріо Моцарта, Бетховена, Мендельсона, Шуберта, Шумана, Шопена. У середньому до пандемії ансамбль за рік мав по 5-7 концертів. У 2018-му Тріо записало компакт-диск із «Думками» Дворжака та «Тріо ля-мінор» Барвінського, його видав фонд «Pro Musica Viva». До 2019 року ансамбль зосереджувався на активності у Польщі. Цьогоріч зіграв також кілька концертів в Україні, отримав схвальні рецензії.

«Твір Барвінського звучить у виконанні Львівського фортепіанного тріо різноманітно й цікаво. Виконавиці добре відчувають ансамбль і взаємодію в

розкритті контрастних тем та їхнього розвитку», — написала Наталія Кашкадамова у «Музиці — українському інтернет-журналі» від 20 квітня 2019 року.

«Фестиваль розпочався камерним концертом Львівського фортепіанного тріо у складі Наталії Ревакович, Марти Семчишин і Соломії Канчалаби. Вони виконали твори Василя Барвінського, Мирослава Скорика, Євгена Станковича і Золтана Алмаші. Напрочуд злагожене ансамблеве звучання, культура виконання визначили успіх опусів у польських слухачів», — зауважила Олена Таранченко у київському журналі «Музика» (№6 від 2021, с. 54).

«Справжньою учотою була друга частина концерту, яка почалася «Музикою рудого лісу» Євгена Станковича. Ця приголомшлива картина після чорнобильської катастрофи у виконанні Львівського фортепіанного тріо здобула видатну інтерпретацію», — заявив Павло Маркушевський у «Нашому слові» (№ 47 від 18 листопада 2021).

«У Сандомежі львівські виконавиці Катерина Потеряєва, Ольга Шутко та Наталія Ревакович чудово показали свою майстерність. Аудиторія, зібрана у Лицарській залі районного музею, мала нагоду почути знамените виконання творів Людвіга ван Бетховена — „Фортепіанне тріо ре мажор“, опус 70, № 1; Роберта Шумана — „Fantasiestucke op. 88“ для скрипки, віолончелі та фортепіано, а також фортепіанне тріо „Патетичне ре мінор“ Михайла Глінки. Концерт викликав великий ентузіазм. Наприкінці були бурхливі оплески, а потім біс», — ідеться у матеріалі на spottedalert.pl від 28 січня 2020 року.

«Виступ «Львівського фортепіанного тріо», який відбувся 25 травня 2019 року в межах циклу «Музика у ратуші — мер Коніна запрошує», настільки вразив публіку, що вона аплодувала стоячи», — пише konin.pl.

Постійне виконання «Тріо» Барвінського привело мене до рішення видати цей твір у формі партитури та голосів. Продовжуючи популяризувати композитора, ми видали також «Фортепіанний секстет». Партитури цих творів надрукувало видавництво «Музична Україна» у 1971 році в збірнику камерно-інструментальних творів Барвінського без голосів. На цей раз вийшли друком також відредаговані партії струнних інструментів. Їх розповсюджували у різних освітніх закладах Польщі й України, а також надіслали до Канади, США та Великої Британії.

Моя праця над українською музикою не обмежувалася лише концертною діяльністю. У 2013 році я отримала звання кандидатки мистецтвознавства в Музичній академії ім. Кароля Липинського у Вроцлаві на основі дисертації, у якій я обговорювала творчість Василя Барвінського, Левка Ревуцького, Віктора Косенка, Валентина Сильвестрова та Богдани Фроляк.

Важливо підкреслити, що останній концерт Львівського фортепіанного тріо відбувся у Варшавському музичному товаристві ім. Станіслава Монюшка 24 серпня 2021 року і був присвячений 30-річчю незалежності України. Почесний патронат над концертом мали очільник варшавського району Мокотів та голова його ради. На концерті прозвучали твори Мирослава Скорика, Золтана Алмаші та Василя Барвінського. Запис концерту доступний на ютубі.

Попри пандемічні обмеження, ансамбль розробляє подальші плани і хоче будувати польсько-українські культурні мости. ■

Наталія РЕВАКОВИЧ

Ольга Шутко, Катерина Потеряєва, Наталія Ревакович
Фото з архіву гурту

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

Ярослава Литвин,
«Не мій дīm».
Харків:
ВД «Фабула»,
2021. – 352 с.

Неймовірна історія пошуку

Нова книга Ярослава Литвин, української письменниці з Білої Церкви, що проживає у Вроцлаві, стала для мене справжнім приємним сюрпризом. Адже ще зовсім недавно, влітку, я реготала над попереднім романом авторки про кумедні та дивні пригоди закоханого німця в Україні і не очікувала, що наступна книга Ярослави з'явиться на світ так швидко. (Рецензію на роман «Рік розпусти Клауса Отто Баха» можна прочитати у № 29 від 18 липня 2021 року).

Щиро зізнаюсь, на осінньому львівському Форумі видавців через власні літературні перипетії я не купила жодної книги, хіба що отримала у подарунок від батьків серію дитячих книг про відчайдушну таксу Ракету. Але перед тим, як знову покидати рідний Львів, я побігла до найближчої книгарні і купила роман «Не мій дīm». Раніше у своєму блозі на інстаграмі я писала про своєрідний «поклик книг», коли просто фізично відчуваєш незрозумілу тягу придбати певне видання або ж терміново засідати за читання того, яке вже довгий час лежить на твоїй полиці.

«Не мій дīm» мав мене своєю атмосферною обкладинкою із різних постів, рецензій в інтернет-просторах, і

коли я тримала книгу вже у своїх руках, у мене виникло відчуття, наче ми з цим романом давно знайомі.

Прочитала я книгу коротким «запоєм» — за два вечори і мені було після цього неймовірно сумно не лише тому, що вона емоційно, глибоко зачіпає, а тому, що роман закінчився, а хотілось би ще. Усім, хто любить серіали, це відчуття відгукнеться. Ти полюбив персонажів, їхні життя, пригоди, аж ось треба прощатись...

Із головною героїнею твору на самому початку знайомства відчуваєш якусь спорідненість. Вона цікава, вона непроста. Її думки та емоції заплутані, а саме тому і захоплюють одразу. Сюзанна — жінка, що шукає себе у світі, де найлегше втрачати, а не знаходити. Мені здається, кожна читачка відчує у певних моментах роману схожість з творчою та невпевненою у власній силі, красі, таланті Сюзанні. Особисто мені Сюзанна швидше одразу стала подругою, яку хотілось з перших сторінок підтримувати і переконувати її у тому, що вона чудова. Дуже цікаво було б почитати відгуки на книгу чоловіків: мабуть, у них було б дещо інше сприйняття і головної героїні, і загалом роману. Адже «Не мій дīm», попри свої неймовірно захопливі науково-фантастичні сцени з майбутнього, це перш за все історія пошуку жінкою власного «я» у великому, непривітному Всесвіті, що змінюється швидше, аніж ти встигаєш випити вранішню каву. Це розповідь про відшукування власного дому і не тільки у буквальному сенсі, а у всіх можливих розуміннях цього символу затишку, свого місця під зірками, себе самого.

Усі великі романи часто в основі мають трагічну історію кохання. У випадку «Не мого дому» на перший погляд може видатись, що це власне і є книга про ще один невдалий бурхливий роман (роман про роман, але це не так). Сюзанна знайомиться з розумним, привабливим, галантним Петром. Спо-

чатку їй неймовірно лестить те, як він захоплений нею. Вона розквітає, відчуває себе коханою, безпечною, чарівною квіткою, яку врешті зауважили і дали їй цвісти. Але крок за кроком щось міняється у цій конструкції. Обранець нашої героїні починає все більше хотіти її змінити на свій лад, підлаштовувати під свої смаки і правила життя. Робить ж він це так, наче прагне для неї якнайкращого. Оточує її достатком, позирним теплом та затишком, а насправді, будує для неї все міцнішу золоту клітку, ставлячи на неї нові і нові замки комплексів та непевностей. Вони душать Сюзанну і не дають вирватись і стати справжньою собою: вільною, важливою та рідною самій собі.

Ось цією золотою кліткою в романі виступає надсучасний дīm, який Петро фанатично проєктує і будує. Як не дивно, чим більше дīm обростає неймовірною технікою, що має полегшити життя героям у побуті, тим більше герої, особливо Сюзанна, стають самотнішими, нещаснішими. Мова тут йде і загалом про тло роману, технологічно розвинений світ майбутнього, де апарати самі готують їжу, таксі возять тебе без водіїв, а люди все частіше підміняють собі подібних роботами, що служать їм вже не лише для допомоги, але й подекуди заміняють коханців або навіть коханих. Цей світ виступає перед нами доволі похмурим, непривітним місцем, де все менше простору для справжності, емоцій, гармонії з собою і навколишнім середовищем. Нашпигований суперкрутими технологічними дивайсами для зовнішнього комфорту дīm, в якому майже весь свій час проводить Сюзанна, не дає їй внутрішнього спокою. Жінці все важче зрозуміти, що насправді важливе у її житті і чи бажання, мрії, відчуття — все ще її власні чи вже нав'язані зовнішньою парадигмою депотичного чоловіка і жорсткої реальності довкола, де ти — або мисливець, або жертва.

Час минає, а Сюзанна губить себе, втрачає. Її зовнішність під хірургічними та косметичними процедурами стає ідеальною, а внутрішнє «я» маліє і блякне. Більше того, з кожною новою сторінкою героїня усвідомлює, що вона зовсім не знає свого чоловіка Петра. Ні його минулого, ні теперішнього, а тим паче які в нього плани на їхнє спільне життя та майбутнє.

«Не мій дīm» приховує також таємниці з минулого Сюзанни, авторка поступово нас знайомить і з її попереднім життям та персонажами у ньому.

У якийсь момент в романі все так прискорюється і стрімко закручується, що вже зрозуміло, що це ніяка не історія кохання. Так, це безперечно відчайдушна історія, але радше пошуку справжньої любові, до себе і віднаходження архетипу дому у найглибших надрах власного серця та свідомості.

На мій погляд, «Не мій дīm» транслює теж, може й неочевидно, сприйняття місця дому в нашому житті у контексті міграції. Адже, покидаючи рідне місто, країну, ми несемо в собі якийсь образ рідного дому, пробуємо його віднайти, відтворити. Комусь це вдається, а комусь — ні. Для когось домом на все життя залишається місце, де він народився. Хтось віднаходить цей «дīm» у коханій людині, для інших дīm — там, де їхнє серце. Можливо, авторці так вміло вдалося відтворити пошуки власного дому Сюзанною зокрема тому, що сама письменниця пізнала смак міграції.

Чи виїде головна героїня з усіх пасток, розставлених на неї жорстким високотехнологічним світом, чоловіком, але теж її власними страхами та тривогами, чи відшукає вона свій дīm і яким він буде? Нехай ці питання залишаться відкритими і спонукатимуть до прочитання роману, якому я особисто готова поставити оцінку 10 з 10. ■

Дарина ПОПІЛЬ

Нові книги Петра Скрійки

Коли я вчергове завітала до редакції «Нашого слова», було дуже приємно дізнатися, що на мене чекають нові видання письменника Петра Скрійки. Наші дороги перетнулися давно — я неодноразово писала рецензії-огляди його творчих праць. Але цього разу — аж шість книжок!

Спершу хоч розглянути чотири двомовні збірочки однакового формату: «Історія лемків» («Historia Łemków»), «Казка про створення лемка» («Bajka o stworzeniu Lemka»), «Костянтин Багрянородний» («Konstantyn Porfirogeneta»)

та «Гарасим» («Harasym»). Усі вони вийшли цього року у Кракові. Невеличкі видання — а містять глибоку «криницю» почуттів, вражень, історії. Найголовніша тема Петра Скрійки — його мала батьківщина Лемківщина, її люди, її трагічна доля. Цікавою є «Історія лемків», у якій давні та міфологічні дослідження переплетені із запитанням «навіщо Бог створив лемка?». Звучать і інші: «І яким обтяжив завданням? Чому обдарував кам'янистою землею з неглибоким шаром ґрунту? Адже в ній неможливо закопати таланти...». Власне, про невикористані здібності, дані Богом, наводить нам свою розповідь-легенду Петро Скрійка. Ще Творець подарував лемкові лемкиню: «Бери свою лемкиню // та йди з нею в Бескиди // Разом створите рай на землі, // а Ной допоможе вам. // І не змарнуйте ані гроша // зі своїх талантів». Але... вони ніколи жодним не скористалися.

У «Казці про створення лемка» читаємо діалог онука з дідом: «Діду, // а як Бог створив лемків?». Для старого це було непросте запитання, і воно «без відповіді у повітрі висіло». Довго гадаючи, він повертався думками до початку світу — цікавою є версія, що Бог, використавши всю глину, подумав, що лемко теж йому би знадобився. Розіславши янголів у пошуку землі, Творець побачив уві сні лемка: «гарно вбраний // у холошні, // з кресанею на голові // та вишитий сорочці, // але ще босий, бо земля // не зовсім вистигла, // ще була тепла».

Прилетіли янголи, які знайшли невеличку територію в Бескидах — але була вона «неглибока, кам'яниста, суха, неродюча, без власної омаші, пісна... і вже ляхи коло неї крутяться...».

Ось такі невеличкі розповіді з глибоким філософським змістом подарував нам Петро Скрійка. Відчувається, що в описі Лемківщини автор бачить і своє рідне село Гломча Сяноцького повіту.

«Костянтин Багрянородний» — ніби й казка, а ніби й бувальщина, у якій ліній сюжету веде лемківська історія з часів правління візантійського імператора Костянтина VII Багрянородного (908–959 роки). У вільний час він займався літературою та наукою, ставши одним із найосвіченіших людей своєї доби. Був «володарем милосердним і занадто інтелектуальним». Мав імператор, однак, проблему з лемками — не хотіли платити йому данину: «Землю ти дав нам слабеньку, імператоре, // тож ми бідні». Тут у сюжет вплітаються хорвати, які теж не хотіли цього робити: «Нехай данину імператорові лемки платять, // які карпатські землі // за дарма нахапали, // розкішно в Карпатах живуть // і цілий час багатіють». Тоді лемки вирішили так само назватися хорватами, щоб їх звільнили від податків.

Всі три збірки професійно проілюструвала львівська мисткиня Олена Каменецька. Малюнки дуже точно відображають зміст творів. Особливо мені сподобалися зображення до «Казки про створення лемків», які детально відтворюють сюжет.

«Про поета Єжи Гарасимовича, який розгледів красу в трагедії Лемківщини» — наступна збірка «Гарасим». Петро Скрійка називає його найталановитішим, справжнім і природним поетом тогочасної Польщі, який прославився своїми віршами про лемків. У передмові автор пише: «На його поклик усі духи виселених лемків повернулися в Бескиди. Від його віршів робилося гамірно на лемківських дорогах, порослих бур'янами, і оживали церкви...». Та не все було так добре — поет до кінця не знав, чи є він українцем, чи поляком. Наприкінці життя намагався порозумітися з українцями, бо почувався самотнім серед прославлених Мілошем і Шимборською, «які позбавили його очей усіх краків'ян, причадили своїми нобелями та втоптали в краківську землю». Сказано сильно та відважно.

У цих кількох віршах про Єжи Гарасимовича відчувається шанобливе ставлення автора до свого друга, біль через непоправну втрату, прощання з ним. Їх поєднала Лемківщина — пишучи про Гарасимовича та про його коріння, Скрійка змальовує і свої рідні землі.

Збірки віршів у прозі написані як для українського читача, так і для польського. Автор дуже делікатно відчуває природу, вміє бачити тонкощі душі людини, а до того ж — вдало поєднує історичні явища із ностальгією за своєю рідною Лемківщиною. Петро Скрійка — її вічний співець. ■

Мирослава ОЛІЙНИК

УКРАЇНА ТАМ,
ДЕ УКРАЇНЦІ

Прем'єра пісні
**СЛАВНЯ УКРАЇНСЬКОЇ
ДІАСПОРИ!**

у виконанні **Ігора Грохоцького**

СПЕЦІАЛЬНИЙ ГІСТЬ
ЄВГЕН НИЩУК

Народний артист України,
Міністр культури України
2014 - 2019

Партнер заходу – Об'єднання українців у Польщі

18:00 | **5/12
2021**

ВАРШАВА
КЛУБ АКВАРІУМ
Krakowskie
Przedmieście 60a

ЗА ПІДТРИМКИ:
 Посольство України
в Республіці Польща

ОРГАНІЗАТОР:
 FUNDACJA
CENTRUM POLSKO-UKRAIŃSKIE

ПАРТНЕРИ:
 MEDICUS
 BE
BUSINESS ELITE
 KUBOVA
EUGENIA

80-ліття

Дорогому батькові та чоловікові

Василеві Соляну

з нагоди 80-річчя від дня народження
міцного здоров'я, щастя і багато Божих ласк,
радості кожного дня та многих літ життя
щиросердечно бажають
жінка Любомира
і дочки Аня, Ева та Івона з родинами

ДО УВАГИ БАТЬКІВ!

Надсилайте нам фотографії ваших дітей, які народилися в 2021 році. Для того, щоб вони з'явилися у святковому номері нашої газети, чекаємо на знімки до 20 грудня на електронну адресу редакції: redakcja@nasze-slowo.pl.

Просимо зазначати ім'я, прізвище, вагу, зріст, а також місцевість – бажано українською мовою. Чекайте відповіді на свій лист. Якщо відповіді немає, значить, редакція не отримала фото. В такому разі просимо надіслати мейл ще раз або телефонувати нам: +48 (22) 677-88-10.

Редакція «Наше слово»

Греко-католицька спільнота в Ельблонзі
будує нову святиню.

З цією метою проводимо різні
заходи, щоб зібрати кошти.

Від імені спільноти греко-католицької парафії
Народження св. Івана Хрестителя в Ельблонзі парох
о. митрат Андрій Сорока просить про вплати:

Parafia Greckokatolicka w Elblągu
ul. Poznańska 2a
Bank PeKaO S.A. I oddział w Elblągu
nr konta:
87 1240 1226 1111 0000 1404 5318

Запрошуємо до єдиного в Польщі
Дому золотої осені з українською душею
у Пралківцях біля Перемишля

У ньому створені найкращі умови, які відповідають сучасним стандартам. Тут можна знайти затишне місце та всебічну опіку, що створює сімейну атмосферу.

Пропонуємо довгострокову підтримку важко хворим та людям похилого віку, які потребують цілодобового догляду. У нашому Домі – повний спектр якісних послуг:

- ▶ постійний та кваліфікований догляд;
- ▶ повноцінне харчування з урахуванням індивідуальних потреб;
- ▶ терапевтичні та інтеграційні заняття;
- ▶ святкування та культурні заходи;
- ▶ гарні кімнати та зали для спільних зустрічей;
- ▶ прогулянки та поїздки до Перемишля.

Наш персонал – це медичні сестри, фізіотерапевти, масажисти, санітари з досвідом роботи та необхідними знаннями. У Домі цілодобово чергують, щоби за потреби швидко допомогти. Ми проводимо також медичні консультації за участю лікарів. Можна скористатися індивідуальною програмою реабілітації.

Безбар'єрний простір та ліфт дозволяють переміщатися на інвалідних візках та інших пристроях для людей з особливими потребами. Внутрішнє сонячне патіо та великий сад з лавочками призначені для відпочинку мешканців. У будинку знаходиться храм Божого Милосердя, у якому кожного дня проводять богослужіння українською мовою.

Спільнота Сестер служебниць НДМ широко запрошує поселитися разом усіх, хто цього потребує. Для цього потрібно лише оформити документи, які за потреби допоможе підготувати персонал. А оплата, пов'язана з проживанням та доглядом, у нас найнижча серед подібних установ.

Ekumeniczny Dom Pomocy Społecznej
Pralkowce 231, 37-700 Przemyśl
tel. 16 67 87 773 e-mail: edps.pralkowce@gmail.com

Наше Слово

Adres: Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa,
tel.: prenumerata i reklama – tel./fax 22 677-88-10,
redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46,
redakcja – 22 677-84-45.

E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl

Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuchenko, Anastazja Krawczuk, Daryna Popil.

Zespół redakcyjny: **redaktor naczelny** – Khrystyna Zanyk, **zastępca redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuchenko, **redaktorzy** – Igor Szczurba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), **redaktor stylistyczny** – Olga Rusina, **redaktor techniczny** – Olga Michaluk, **prenumerata, reklama** – Łesia Korostełewycz.

Współpracownicy: Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Bogdan Tchórz (Górowo Iławeckie), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Oleksandra Iwaniuk (Warszawa), Zhanna Kuznietsova (Kijów), Ivanna Kyliushyk (Warszawa), Svitlana Melnyk (Kraków), Ivan Kysloshchuk (Lublin), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7
03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat),
22 677-88-06 (sekretarz Zarządu Głównego),
E-mail: zuwp@post.pl, sekretariat@ukraina.com.pl,
Internet: <http://ukraincy.org.pl>, <http://www.oup.ukrainia.com.pl>

Fotoskład: Redakcja „Nasze Słowo”

Druk: Drukarnia „Efekt”. **Nakład** 2500 egz.

Pismo dofinansowano ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w PLN:
47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD:
IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX
Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

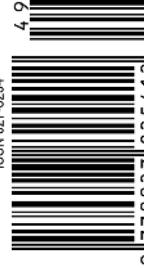
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:
IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196
BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX
Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji.
Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy.
Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika.
Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji.

Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
„Nasze Słowo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:
Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl
Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ – 17⁰⁰.

ISSN 027-8254

4 9 9 770027 825412